

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
SAJA SEITSMETEISTKÜMNENDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

LaSpa konverentsiruumis Stratus Laulasmaal ja MS Teamsi vahendusel

16.–17. september 2021. a

Kohalviibijad

KHN-i liikmed ja asendusliikmed:

Villu Kõve, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Ivo Pilving, riigikohtunik (*osales päevakorrapunktide 4, 6–12 juures*)
Juhan Sarv, riigikohtunik (asendusliige)
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Indrek Parrest, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Tanel Saar, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik (asendusliige)
Kristjan Siigur, Tallinna Halduskohtu kohtunik
Endla Ülviste, Pärnu Maakohtu kohtunik
Merit Helm, Harju Maakohtu kohtunik (asendusliige)
Jaanus Tehver, Eesti Advokatuuri esimees
Marju Agarmaa, Õiguskantsleri Kantselei, õiguskantsleri vanemnõunik
Andres Parmas, riigi peaprokurör

Teised osalejad:

Tiina Pappel, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Villem Lapimaa, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Sirje Kaljumäe, Tartu Halduskohtu esimees
Kaupo Kruusvee, Tallinna Halduskohtu esimees (*osales päevakorrapunktide 1–7 ja 11–12 juures*)
Liivi Loide, Tartu Maakohtu esimees (*osales MS Teamsi vahendusel päevakorrapunktide 1–11 juures*)
Astrid Asi, Harju Maakohtu esimees
Liina-Naaber Kivisoo, Viru Maakohtu esimees
Toomas Talviste, Pärnu Maakohtu esimees
Tiina Ereb, Tartu Ringkonnakohtu, Halduskohtu ja Maakohtu kohtudirektor
Elari Udam, Harju, Viru ja Pärnu Maakohtu, Tallinna Ringkonnakohtu ja Halduskohtu kohtudirektor
Hans Moks, Tartu Maakohtu kinnistus- ja registriosakonna, Pärnu Maakohtu maksekäsuosakonna kohtudirektor (*osales MS Teamsi vahendusel päevakorrapunktide 1–9 juures*)
Üllar Kaljumäe, Riigikohtu direktor
Margit Jõgeva, Tartu Maakohtu kohtunik (*osales MS Teamsi vahendusel päevakorrapunkti 11 juures*)
Karin Leichter-Tammisto, Riigikohtu esimehe nõunik
Kristi Kirsberg, kohtute kommunikatsioonijuht (*osales MS Teamsi vahendusel*)
Maris Lauri, justiitsminister (*osales MS Teamsi vahendusel päevakorrapunkti 9 juures*)
Viljar Peep, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika asekanstler (*osales päevakorrapunktide 3–12 juures*)
Heddi Lutterus, Justiitsministeeriumi õiguspoliitika asekanstler (*osales MS Teamsi vahendusel päevakorrapunktide 9–10 juures*)
Kaidi Lippus, Justiitsministeeriumi kohtute talituse juhataja
Andra Olm, Justiitsministeeriumi eraõiguse talituse nõunik (*osales MS Teamsi vahendusel päevakorrapunktide 9–10 juures*)
Küllli Luha, Justiitsministeeriumi kohtute talituse analüütik (*osales päevakorrapunktide 1–10 juures*)
Marilin Reintamm, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik (*osales päevakorrapunktide 1–7 juures*)

Margit Lauri, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik (*osales MS Teamsi vahendusel päevakorrapunktide 1–2 ja 5 juures*)

Eneli Kivi, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik (*osales MS Teamsi vahendusel päevakorrapunktide 9–10 juures*)

Siret Jürgenson, Justiitsministeeriumi kohtute talituse nõunik (*osales MS Teamsi vahendusel päevakorrapunktide 11–12 juures*)

Kertu Priimägi, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna nõunik

Juhatas: Villu Kõve, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Protokollis: Kertu Priimägi, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna nõunik

Algus: 16.09.2021. a kell 10.33

Lõpp: 17.09.2021. a kell 15.14

Istungi päevakorras on:

Neljapäev, 16. september 2021

- 1. 14.05.2021. a KHN-i 116. istungi protokoll kinnitamine** – Riigikohtu esimees Villu Kõve
Otsuse projekt: KHN kinnitab 14.05.2021. a KHN-i 116. korralise istungi protokoll.
Materjalina lisatud protokoll.
- 2. Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel” muutmise** – KS § 41 lg 1 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus
Otsuse projekt: KHN annab nõusoleku JM määruse vastavalt muutmiseks.
Materjalina lisatud määruse eelnõu ja seletuskiri.
- 3. Justiitsministri 19. detsembri 2019. a määruse nr 18 „Kohtuniku valveaja lisatasu” muutmise** – KS § 41 lg 1 p 14 alusel – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus
Otsuse projekt: KHN annab nõusoleku JM määruse vastavalt muutmiseks.
Materjalina lisatud määruse eelnõu ja seletuskiri.
- 4. Kohtute töökoormusmetoodika** – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha
Otsuse projekt: KHN kiidab heaks kohtute töökoormusmetoodika muudatused, otsustab lõpetada testperioodi ja jätkata 2022. a metoodika kasutamist kõikides maa- ja halduskohtutes.
Materjalina lisatud kohtute töökoormusmetoodika.
- 5. Paberivaba kohtumenetluse eelnõu** – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Viljar Peep, Margit Lauri
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud eelnõu, seletuskiri ja kooskõlastustabel.
- 6. Kohtumenetluse avalikkuse eelnõu** – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Viljar Peep, Marilin Reintamm
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud eelnõu, seletuskiri ja kooskõlastustabel.
- 7. II kohtuarendustoimkonna eelnõu** – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Viljar Peep
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud eelnõu kavand koos selgitustega ja analüüs kohtute ülese kohtuasjade jagamise mõjust.
- 8. Kohtumenetluse tõhustamise ettepanekud kohtu esimeestelt ja riigi peaprokurörit** – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Viljar Peep, Kaidi Lippus
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Materjalina lisatud kohtumenetluse tõhustamise ettepanekute tabel.

Reede, 17. september 2021

- 9. RES 2022–2025, kohtute eelarve kujundamine, riigilõivuseaduse ja teiste seaduste muutmise eelnõu – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Maris Lauri, Viljar Peep, Kaidi Lippus
Otsuse projekt: KHN avaldab vastavalt RES § 35 lg-le 3 arvamust I ja II astme kohtutele planeeritud vahendite vastavuse kohta kohtute aastaeelarve kujundamise põhimõtetele. KHN võtab 2021. a kohtute eelarve analüüsi ning riigilõivuseaduse ja teiste seaduste muutmise eelnõu teadmiseks.
Materjalina lisatud kohtute 2022–2025 eelarve memo, 2021. a kohtute eelarvete analüüs, RLS ja TsMS muutmise seaduse eelnõu ja seletuskiri.
- 10. Elatise eelnõu – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Heddi Lutterus, Andra Olm
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina esitatud PKS muutmise eelnõu, seletuskiri ja kooskõlastustabel.
- 11. Kohtunike roteerumise ja üleviimise võimalused – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – koolitusnõukogu esimees Tartu Maakohtu kohtunik Margit Jõgeva, Riigikohtu esimees Villu Kõve
Otsuse projekt: KHN avaldab arvamust.
Materjalina lisatud kiri koolitusnõukogult kohtuniku roteerumise praktilise võimalikkuse kohta.
- 12. Muud teemad, kokkuvõte – KS § 41 lg 3 p 4 alusel** – Riigikohtu esimees Villu Kõve, Justiitsministeerium, Viljar Peep
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjal puudub.

Neljapäev, 16. september

Istungi algus kell 10.33

Liivi Loide, Kristi Kirsberg, Hans Moks ja Margit Lauri liituvad istungiga MS Teamsi vahendusel.

Päevakorra muutmist ei toimu ja päevakord kiidetakse heaks.

- 1. 14.05.2021. a KHN-i 116. istungi protokollkiinnitamine** – Riigikohtu esimees Villu Kõve

KHN-i 116. istungi protokollile ei ole kellelgi täiendusi ning see kiidetakse heaks.

Otsus: KHN kinnitab 14.05.2021. a KHN-i 116. istungi protokollki.

- 2. Justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 47 „Maa-, haldus- ja ringkonnakohtu kohtunike arv ja jagunemine kohtumajade vahel” muutmise – KS § 41 lg 1 p 4 alusel** – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus

K. Lippus: Esitame KHN-ile kooskõlastamiseks määruse eelnõu, mis on juba eelneva kooskõlastusringi läbinud. Oleme Rahandusministeeriumiga eelnõud arutanud ning 2022. a eelarves on arvestatud viie täiendava kohtunikukoha lisakuluga. Määruse eesmärk on võimaldada täita kahes enam koormatud kohtus pikka aega eemal viibivate kohtunike kohti arvestades täiendavaid kohtunikukohti. Arvestades määrusega ettenähtud kohtunike arvu piirmäärasid, on Harju Maakohtusse võimalik ametisse nimetada kuni viis täiendavat kohtunikku ning Tartu Maakohtu Tartu kohtumajja üks täiendav kohtunik.

V. Saarmets: Tõusetunud probleem puudutab eelkõige lapsehoolduspuhkusel viibimist, aga määruses on seda nimetatud kui pikemat aega teenistusest eemal viibimist. Kas pikemat aega eemal viibimise alla kuulub ka pool aastat ametist eemal olemist? Võib ka juhtuda, et kohtunik on konkursi lõpuks juba tagasi ametis.

K. Lippus: Täiendavate ajutiste kohtunike ametisse nimetamine toob juurde paindlikkust. Tegu võib olla ka pikemaajalise haigusega. Ametikoht ei saa olema seotud konkreetse isiku asendamisega. Kui kohtunik tuleb kiiremini tööle tagasi, kui esialgu kavandatud, siis saab seda arvestada tulevikus vabanevate kohtunikukohtade täitmisel.

A. Asi: Harju Maakohtus ei ole väga kaua aega olnud olukorda, kus kõik kohtunikukohad oleksid täidetud.

M. Helm: Harju Maakohtus on palju noori lapsehoolduspuhkusele jäävaid kohtunikke ja mitmeid välismaale roteeruvaid kohtunikke.

A. Parmas: Minu jaoks äärmiselt segane regulatsioon. Miks mitte sisse seada asenduskohtuniku regulatsioon?

K. Lippus: Arvestades kohtute töökoormuse kasvu vahemikus 2019–2020, on määrusega tehtav muudatus parem seetõttu, et seda on võimalik koheselt rakendada, määrus allkirjastada ja Riigi Teatajas avaldada. Oleme arvestanud konkursi välja kuulutamise ja juba sügisel 2021. a.

V. Kõve: On positiivne, kui kohtunike kohti juurde tuleb.

K. Siigur: Kas ma saan õigesti aru, et muudatuse lähtepunkt on, et riigile tervikuna kohtunike palgakulu ei suurene?

K. Lippus: Ajutiselt eemal viibiva kohtuniku palgaraha seni ei kulunud, kuid tulevikus tuleb planeerida senisest suurem palgakulu, sest ametis on üheaegselt rohkem kohtunikke.

K. Siigur: Kas ajutiste kohtunikuukohtade loomise mehhanismiga ei või juhtuda olukord, kus neli Harju Maakohtu lapsehoolduspuhkusel viibivat kohtuniku ametisse naasevad ning selleks, et kohtunike üldarv Eestis üle normi ei läheks ja sellega ei kaasneks eelarvestatust suuremat palgakulu, jätab minister täitmata kohtuniku kohad mõnes teises kohtus, nt Pärnu Maakohtus? Kohtunike arv peaks Harju Maakohtus olema igal võimalusel võimalikult lähedalt 67-le. Võib olla suurem realselt eemal olevate kohtunike arv.

K. Lippus: Selline teistes kohtutes kohtunike kohtade täitmata jätmine ei läheks määruse ega selle muudatuse mõttega kokku. Kohad on mõeldud ajutiselt eemal viibivate kohtunike asendamiseks.

T. Pappel: Kas kuus täiendavat kohtuniku kohta on planeeritud kogu süsteemi peale, arvestades vakantsi kõikides kohtutes?

K. Lippus: Ei, määrusega lahendame konkreetselt kahe kohtu töökoormuse probleemi.

T. Pappel: Pakutud regulatsioon on väga spetsiifiline – sama probleem võib tekkida ka teistes kohtutes. Selleks, et vältida igal korral määruse muutmist, võiks kaaluda suuremat üldistusastet.

K. Lippus: Kui suur töökoormus on kohtus püsiv probleem ning on kohtuniku kohta, mis on pidevalt täitmata, siis reageerime. Arutasime regulatsiooni spetsiifilisust ka augustikuisel kohtujuhtide nõupäeval ja oleme teadlikud, et kõik kohtu esimehed eelistaksid, et oleks üldine säte – see aga eeldaks seaduse muutmist.

V. Kõve: Ka asenduskohtunike institutsiooni edasi arendamisega peab tegelema.

KHN-i liikmed hääletavad justiitsministri 27. oktoobri 2005. a määruse nr 47 muutmise osas.

Poolt: 9

Vastu hääletamist ei toimunud.

Otsus: KHN annab nõusoleku JM määruse vastavalt muutmiseks.

Kaidi Lippuse ettepanekul ja KHN-i nõusolekul arutati järgmisena päevakorrapunkti nr 5.

5. Paberivaba kohtumenetluse eelnõu – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Viljar Peep, Margit Lauri

Margit Lauri: Toon eelnõule esitatud tagasiside põhjal välja neli peamist kohtute murekohta: 1) kohtunike ja kohtuametnike tervis ning terviseuuringute tegemise vajadus; 2) Digitoimiku ja Kohtute Infosüsteemi tehnilised ja funktsionaalsed probleemid; 3) kohtuniku kaalutusõiguse säilitamine teatud asjades pabertoimiku pidamiseks; 4) muudatuse sisseviimise aeg.

Saabub Viljar Peep.

V. Kõve: Kas ja mil määral märkuseid arvesse võtate ning kas esitatud märkused mõjutavad muudatuse sisseviimise aega?

Margit Lauri: Üles tõstatatud terviseuuringute vajadus ei ole seotud ainult Digitoimikule üleminekuga. Elu on üldiselt palju digitaalsemaks muutunud. Me ei näe, et paberivaba kohtumenetluse eelnõu rakendamine oleks konkreetset põhjendus kohtunike terviseuuringute läbiviimiseks.

V. Kõve: Kas tänase süsteemi tehniline võimekus võimaldab täielikult digitaalsele toimikule üleminekut?

Margit Lauri: Seda tunnustasid paljud kohtud. Oktoobris algavad Digitoimiku koolitused – esilagu videosilla teel, seejärel vajadusel ka personaalselt. Uus süsteem on kindlasti parem kui eelmine.

J. Sarv: Minu kogemus on, et uus süsteem ei ole veel tehniliselt valmis ja kasutatav. Probleem on dokumentide avamise kiirus ning järjekorranumbrite loogika.

M. Helm: Leian, et kavandatava seadusemuudatusega oleks vaja läbi viia uuring, mis selgitaks, kuidas mõjutab Digitoimikule üleminek silmade, selja jmt näitajaid. Kui süsteem on hea, siis ilmselt keegi vastu ei vaidleks. Täna süsteem selliselt ei toimi. Kas 9. detsembril 2020. a viidatud probleemid seoses toimikuga tutvumise ooteaja ja valede leheküljenumbritega on lahendatud? Iga jooksva probleemiga ei ole mõistlik IT-abi poole pöörduda. Kas on mõeldud sellele, mil määral menetlusosalised muudatustele järgi jõuavad tulla olukorras, kus puudub oskus Digitoimikut kasutada?

Margit Lauri: Konkreetsete probleemidega peab pöörduma Digitoimiku kasutajaabi või IT-abi poole, siis saame ka meie neist teada. Väidan endiselt, et kõik probleemid, peale dokumentide tagastuse, on tänaseks lahendatud. Leheküljenumbrid on sassis seetõttu, et dokumendid on infosüsteemi segaselt üles laetud. Nüüd on olemas ka võimalus dokumendid iseendale sobival moel Digitoimikusse paigutada. Praeguste vahenditega tegime parima võimaliku lahenduse.

I. Parrest: Olen uut versiooni proovinud ning nõustun, et see on aeglane. Dokumentide tagastamise osas ei saa veel seisukohta anda. Kas PDF-formaadis koonddokumendi vormistamise võimalus on ära kaotatud?

Margit Lauri: PDF-formaadis koonddokumendi vormistamise võimalus on endiselt olemas.

I. Parrest: Hästi toimiv Digitoimik peaks pabertoimiku pidamise iseenesest ära kaotama – ei näe põhjust, miks peaksid kohtunikud tahtma pidada dubleerivat toimikut.

V. Kõve: On hea, et süsteem on edasi arenenud, aga Digitoimik ei ole täna veel sellisel tasemel, et sellele saaks seadusega 100%-liselt üle minna.

A. Parmas: Alati on teatud hulk inimesi, kes ei soovi digihüppega kaasa tulla – kui ühel hetkel on süsteem piisaval tasemel, siis tuleb regulatsioon jõustada.

L. Naaber-Kivisoo: Mina kasutan Digitoimikut igapäevaselt ning meil on sekretär see inimene, kes toimiku töö tegemiseks korda seab. See aeg, mis kulutatakse ringkonnakohtule saatmiseks

pabertoimiku korda panemisele ja printimisele, on märkimisväärne. Täna pean aga samuti tõdema, et Digitoimik ei ole valmis. Juba mainitud dokumentide tagastamise lahendus ei ole teada.

A. Asi: Mina olen ka üks aastaid digitaalselt asju menetlenud kohtunikke. Aga olen samal arvamusel, et Digitoimik ei ole hetkel sellises seisus, et kohustuslikus korras üle minna. Esmalt võiks võtta suuna, et kõik esimese astme kohtunikud saavad otsustada, kas menetleda paberil või digitaalselt. Soovin ka välja tuua, et tagasiside eelnõule on antud paljuski vana Digitoimiku pinnalt. Uut Digitoimikut ei ole enamuse kohtunikke proovinud ja selles olukorras üleminekuks arvamuse küsimine on ennatlik. Lisaks peab jätma kohtunikele piisava aja uue süsteemi testimiseks.

T. Pappel: Nõustun A. Asiga, et peaks olema piisav aeg uue versiooni katsetamiseks. Puudub info uue Digitoimiku olemasolust ja planeeritud koolitustest. Praegu on Digitoimikut avades segadus, kas tegu on uue või vana versiooniga – kui asendada vana versioon täielikult uuega, siis selline segadus kaoks.

T. Talviste: Nõustun A. Parmasega, et digitaalsele süsteemile üleminek on paratamatu. Just praegu proovisin ühte 750-leheküljelist asja Digitoimikus avada ning toimis hästi.

K. Siigur: Selleks, et liikuda digitaliseerimise suunas, tuleb see muuta paratamatuks. Seni, kuni on võimalik testida ja katsetada, siis on ainult paar inimest, kes seda teevad ja ülejäänud ei proovi kordagi. Kui hakkame kõik uut süsteemi kasutama, siis tekib ka oluliselt tummisem kasutajakriitika. Isiklikust kogemusest ei mäleta, millal viimati pabertoimikuga tööd tegin. Ka praegune Digitoimik töö tegemist ei takista.

J. Sarv: Eelnõu seletuskirjast jooksis läbi, et teatud tingimustel on võimalik paberil menetleda. Kas on arvestatud, et kohtutes suurenevad sellega printimise kulud?

K. Lippus: Praegune kogemus näitab, et kohtutes, kus töötatakse rohkem Digitoimikuga, on printimiskulu märgatavalt langenud.

V. Kõve: On ka risk, et üleminekuiga hakkavad kohtuasjad kuhjuma ning menetlused aeglustuvad.

K. Lippus: Mõned kuud tagasi vaatasime statistiliselt, et Digitoimikuga lahendatakse asju kiiremini kui pabertoimikuga.

V. Peep: Eelnõu läheb mõneks ajaks pausile ning kuulutame välja üldise testimisperioodi. Kui oleme parandanud uue Digitoimiku puudused, siis toimub ka üldine üleminek.

Margit Lauri: Kui kellelegi on Digitoimiku osas veel tagasisidet või konkreetseid ettepanekuid, siis palun saatke need mulle.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Lahkub Margit Lauri.

3. Justiitsministri 19. detsembri 2019. a määruse nr 18 „Kohtuniku valveaja lisatasu“ muutmine – KS § 41 lg 1 p 14 alusel – Justiitsministeerium, Kaidi Lippus

K. Lippus: Määruse eelnõu on koostatud kiirkorras halduskohtu esimeeste ettepanekul. Eelnõu puudutab üksnes rändesurvega seotud haldusasju. Seetõttu ütlen etteruttavalt, et kui on tahtmine laiendada üldist valveaja lisatasu regulatsiooni, siis tuleb ette võtta seaduse muutmine.

A. Asi: Algses versioonis oli peale haldusasjade sees ka süüteoasjad. See põhines Leedu näitel – kui on rändesurve, siis sellega kaasnevad suure tõenäosusega ka rahutused. Küsimus on, mis saab maakohu kohtunikega olukorras, kus peame kümme kohtunikku valvesse panema. Olen nõus, et kohtunikud on kõrgemad riigiteenijad, kes võivad kriisiolukorras olla ka valves erakorraliselt, aga kui osad saavad valvetasu ja osad mitte, siis pole ilmselt õige.

K. Lippus: Lisatasu saadakse valvegraafiku alusel rotatsiooni korras. Sellisel juhul peaks panema kõik Harju Maakohtu 67 (tulevikus 72) kohtunikke valvekohtunike nimekirja ning prognoosima lisatasu ning taotlema RES-ist selleks lisaraha – pean seda hetkeolukorda ja eelnõu eesmärke arvestades ebamõistlikuks.

K. Kruusvee: Kui valvekohtunike arv on piiratud, aga reaalne rändesurve nõuab, et tööd teeks suurem arv kohtunikke ning seaduse järgi on õigus valveajatasu saada – kas osa taotlusi jääb lahendamata?

K. Lippus: Ilmselt tuleb läheneda selliselt, et väga selgelt arvestada, et valves oldud ajal menetletakse ära vaid need kriitilised asjad, millega ei saa oodata tavalisest ajast saabumiseni ning tavalisel tööajal teha ära ülejäänud töö, vajadusel kaasates teiste kohtute kohtunikke halduskohtu koosseisu. Volitusnormi piires ei oska seda teistmoodi lahendada.

K. Kruusvee: Halduskohtute esimehed pakkusid ka välja, et rändesurve ei pruugi olla ainus olukord, kus täiendavaid valvekohtunikke oleks määrata vaja. Algselt saime tagasiside, et sõnastus on aktsepteeritud, kuid nüüd on see välja võetud.

K. Lippus: Jah, algselt saite kohtute talituselt tagasiside, et kaalume laiemat sõnastust. Normikontrollis takerdus laiem sõnastus täpsete kulude vajaduse arvestuse tõttu, meil ei ole aga soovi määruse eelnõu rakendamiseks broneerida väga suuri summasid RES-is, mida suure tõenäosusega ei ole vaja kunagi välja maksma hakata. Üldisemat olukorda peaks reguleerima seadusega.

KHN-i liikmed hääletavad justiitsministri 19. detsembri 2019. a määruse nr 18 muutmise osas.

Poolt: 9

Vastu hääletamist ei toimunud.

Otsus: KHN annab nõusoleku JM määruse vastavalt muutmiseks.

4. Kohtute töökoormusmetoodika – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha

K. Luha: 2020. a detsembris kohtute töökoormust heaks kiites soovis nõukoda saada tagasisidet käesoleva aasta septembrikuul istungil. Saadetud materjalides on kontsentreeritud kujul kokkuvõtte metoodika testimisest kohtutes, sh võimalikud variandid muudetud seaduse järgi pankrotiasjade kajastamiseks. Tänapäevaks on maakohtute esimehed leppinud kokku pankrotiasjade kajastamise sobivaima praktika, mille järgi registreeritakse iga nõude tunnustamise menetlus eraldi kohtute infosüsteemis võlausaldajate nimekirja sees. Loodavad menetlused on sama pankrotiasja osaks sama numbriga, kuid eraldi menetlusena. Muudatus on vajalik selleks, et metoodika ei läheks tasakaalust välja. Metoodikat kasutatakse ennekõike kohtunike töökoormuse arvutamiseks, asjade jagamiseks ja tööjaotusplaanide koostamiseks. Metoodika ei ole kindlasti absoluutne tõde, aga on hetkel toimiv kokkulepe. Soovime töökoormusmetoodika testperioodi lõpetada ja jätkata metoodika kasutamist kõikides maa- ja halduskohtutes.

A. Asi: See on dokument, mis peabki ajas muutuma. Oleme olemasoleva metoodika osas kokkuleppele saanud ja see töötab. Harju Maakohtu poolt on valmisolek töökoormusmetoodika testperiood lõpetada ja metoodika kasutusele võtta. Oleme sellega ka oma tööjaotusplaanis arvestanud.

L. Loide: Nõus.

L. Naaber-Kivisoo: Kohtunike omavahelise koormuse võrdlemise seisukohast vajalik tööriist. Ka meie koostame tööjaotusplaanid selle alusel. Punktide tuleb kindlasti ajas üle vaadata.

K. Luha: Metoodikasse on sisse kirjutatud, et kord aastas vaatame üle, kas seadused või kohtupraktika on muutunud ning korrigeerime metoodikat vastavalt sellele.

V. Kõve: KHN-ile ei ole esitatud uuendatud töökoormusmetoodika dokumenti, mida heaks kiita. Esitatud on lisadokument ja testperioodi kokkuvõtte.

Saabub Ivo Pilving.

KHN liikmetele saadeti uuendatud töökoormusmetoodika dokument.

KHN-i liikmed hääletavad kohtute töökoormusmetoodika muudatuste heakskiitmise osas.

Poolt: 9

Vastu hääletamist ei toimunud.

Otsus: KHN kiidab heaks kohtute töökoormusmetoodika muudatused, otsustab lõpetada testperioodi ja jätkata 2022. a metoodika kasutamist kõikides maa- ja halduskohtutes.

6. Kohtumenetluse avalikkuse eelnõu – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Viljar Peep, Marilin Reintamm

V. Peep: Tegu on suure avalikkuse huviga eelnõuga. Kooskõlastusringil esitatud arvamused olid valdavalt toetavad. Üldine praktika tsiviilkohtumenetluses on, et Riigi Teatajas kohtuotsust avaldades on eraisikute isikukoodid jm andmed peidetud. Suure tähelepanu on eelnõu päädinud Eesti Meediaettevõtete Liidult, kes ütles seaduseelnõu väljatöötamiskavatsuse kohta, et eelistatult avalikustatakse Riigi Teatajas kõik, v.a kinnised kohtuasjad ning alternatiivne lahendus on kompromiss, et kohtuotsused avaldatakse umbisikustatult, aga õigustatud huvi korral on võimalik info kätte saada. Nimetatud kompromiss ongi tänase eelnõu tuum. Huvi on tekitanud ka videoülekannete säte. Regulatsioon jätkaks endiselt kohtuniku enda otsustada, kas teha istungist videoülekanne või mitte. Tegu ei oleks edasikaevatava otsusega. Arvestades, et kaamera paigutus, resolutsioon jmt on kohtu kontrolli all, siis ei tohiks see ka kohtumõistmist mingil moel segada.

V. Kõve: Mis on eelnõuga edasi liikumise plaan? Kas tagasiside pinnalt on plaanis muudatusi teha?

V. Peep: Üldjoonelt liiguks eelnõuga edasi, väikesed muudatused võivad ette tulla.

M. Reintamm: Täna kõiki tagasiside esitanuid. Tagasisidest jäi ebaselgeks, kas tsiviilasjade avalikustamist toetatakse või mitte. Ühe huvitava teemana oli märgitud kompromisside avalikustamine. St, kas tsiviilkohtumenetluse eesmärgiga on kooskõlas, et kohtud avalikustavad kompromisse. Eelmisel aastal on avalikustatud nt 2000 kompromissi. Ära märgiti ka mure videoülekannetega ning kohtute võime eemaldada kohtuotsustelt andmeid. Selgitan, et paralleelselt eelnõu ettevalmistamisega käib hange lahendipuhastuse süsteemi arendamiseks. Järgmise aasta lõpuks peaks süsteem kasutatav olema. Esile toodi ka kättetoimetamisest tulenev probleem – kuidas tagada, et enne lahendi avalikustamist toimetataks see menetlusosalisele kätte.

K. Siigur: Kõik isikuandmed automaatselt avalikuks tegevale regulatsioonile tuleb vastu olla. On võimalus, et kui hakkab levima teadmine, et kohtulahend läheb koos kõikide andmetega avalikult internetti ja jääb sinna igaveseks, siis vähendab see inimese huvi oma õiguste kaitseks kohtusse pöörduda. Seega peab arvestama sellega, et ka 20 aastat hiljem on kohtuotsus kõikidele nähtav. Selleks, et vältida kohtu poole pöördumise kartmist, on vaja kaitsta inimeste andmeid. Kompromissid, veelgi enam, võiksid jääda avalikustamata.

V. Kõve: Avalikustamise puhul peab hindama, mis on mõistlik, näiteks tsiviilasjades ei ole kindlasti kõiki lahendeid avalikustada mõistlik. Videoülekannete osa võiks eelnõusse sisse jätta. Säte aitaks liikuda selles suunas, et inimesed ei koguneks pandeemia ajal ühte saali.

I. Parrest: Nõus K. Siiguriga. Tehnilise poole pealt on sarnaselt Digitoimikuga hirm, et seaduseelnõu saab valmis enne, kui süsteem järgi jõuab. Kui umbisikustamist peab käsitsi tegema, siis kahtlemata suurendab see kohtu töökoormust.

V. Saarmets: K. Siigurile vastupidiselt pooldan avalikustamist, aga ei arva, et otsus peaks nimesid sisaldama – X ja Y oleksid piisavad. Rolli mängib ka see, kuidas ülejäänud kohtuotsus on kirjutatud, kas inimene on äratuntav või mitte. Umbisikustamise ühtse praktika tagamiseks kõikides kohtutes võiks luua juhendmaterjali. Ajakirjanike õigustatud huvi määratlemisel võib rakendada põhimõtet, et juurdepääs tagatakse selliste väljaannete ajakirjanikele, kes on allutatud meedia eneseregulatsioonile.

V. Lapimaa: Meedia jaoks peab leidma hea lahenduse. Täislahendite avaldamise risk avaldub seal, kus hakatakse sihilikult inimeste andmeid otsima. On suur võimalus, et pankadele, tööandjatele jm huvitatud isikutele või asutustele tekivad süsteemid, kus lähevad inimesed nn musta nimekirja. Kohtumenetluse avalikkuse ajaloolist mõtet tuleb jätkuvalt toetada. Eelnõu raames võiks ka Euroopa Liidu õiguse teadusliku analüüsi teha.

J. Tehver: Minu vaade kattub avaldatud seisukohtadega. Ma ei pea õigeks, et tsiviil- ja haldusasjades avalikustatakse füüsiliste isikute isikuandmed ilma igasuguseid andmekaitsemeetmeid rakendamata. Need on menetlused, mille inimesed ise oma õiguste huvide kaitseks algatavad ning kui tekib demotiveeriv meetod oma probleemide lahendamiseks, siis on see tõsine probleem.

A. Parmas: Murelikuks teevad istungite videoülekanded. Variant võiks olla ülekande jälgimine riiklikult kontrollitud asutuse ruumis.

M. Agarmaa: Majasiseselt avalikustamise küsimust arutades nähtus, et seisukohti on mitmeid. Suurt põhiseaduslikku probleemi, nagu ajakirjandus presenteerib, me ei näe. Oleme mures inimeste pärast, kes leiavad 15 aastat tagasi tehtud kohtuotsusest oma nime – isegi kui Riigi Teatajast on eemaldatud, siis kuskil Hispaania andmebaasis on ikka nimi olemas. Nimede ja isikuandmete eemaldamine tundub mõistlik. Meile iseenesest sobib ka kehtiv süsteem, et andmed eemaldatakse kohtu algatusel. Videoülekannete suhtes oleme skeptilised – niivõrd lihtne on tänapäeval neid salvestada ja sotsiaalmeediasse uusi tooteid teha.

M. Helm: Jääb mõistmatuks, miks peame kehtivat süsteemi muutma. Ka praegu on võimalik istungeid vaatama tulla. Tundub, et ajakirjanike ajendiks võib ikkagi olla mahuka andmebaasi saamise soov, kust oleks võimalik eri menetlusliikide raames inimese kohta info kätte saada. See on meediaettevõtete ärihuvi, mitte avalik huvi ja ei ole põhjendatud neile sellisel hulgal isikuandmetele, sh eriliigilistele isikuandmetele juurdepääsu anda. Jõustumata lahendite avalikustamine ei leidnud Harju Maakohtu tsiviilkohtunike seas heakskiitu. Videoülekannete osas rõhutan, et kuna meile teadaolevalt ei ole tehtud Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmääruse (GDPR) kohast analüüsi, siis vastutab kohus, kuidas andmeid edasi kasutatakse. Videoülekannete regulatsioon eeldab, et riik peab läbi viima seaduse muudatuste osas GDPR-le vastavuse analüüsi ja kehtestama konkreetseid reeglid. Kui isik taotleb enda hääle, nime või kujutise mitteavalikustamist, siis kuidas hakkame seda tagama veebivahendusel läbi viidavate istungite puhul? Mida suurem on kohtumenetluste avalikustamine, seda suurem on kohtute töökoormus, kuna sellega kasvavad ka istungi kinniseks kuulutamise taotlused.

V. Lapimaa: Kriminaal- ja tsiviilasjade puhul on istungite videoteel ülekandmine kindlasti kaheldav. Aga suure avaliku huviga haldusasjade puhul, nagu näiteks planeerimisvaidlused, võiks see kõne alla tulla küll.

J. Sarv: Nii kriminaal-, tsiviil- kui ka haldusasjade puhul saab isik taotleda toimikuga tutvumist ja kohus peab seejuures hindama, kas ja mis ulatuses on toimiku sisu avalikustada võimalik. Sellega kaasneb ka suur töökoormus – keegi peab kohtus leht lehe haaval läbi vaatama, mida avalikustada ja mida mitte. Sellepärast oleks vaja spetsiaalset alust, millega täielikult või teatud määral toimikuga tutvumisest keelduda, kuna ebamõistlik töökoormus kaalub tutvumise avaliku huvi üles. Eelnõu kohaselt peaks sellega tegelema hakkama kohtunik ise.

A. Asi: Olen nõus V. Lapimaaga, et kogu elanikkonda puudutavas halduskohtumenetlustes võib olla mõistlik ja vajalik teha istungist videoülekannet. Tsiviil- ja kriminaalmenetluste puhul peame arvestama ka kannatanutega. Probleem tekib siis, kui kannatanud ei julge enam politseisse pöörduda. Tänane seadus ei keela videoülekandeid, aga kui lisame eraldi regulatsiooni, siis on justkui eeldus taotlemiseks. Küsimus on nüüd, kelle nõusolekut on videoülekande läbiviimiseks vaja – kui kannatanu on nõus, siis on teine küsimus.

S. Kaljumäe: Isikuandmete kaitse üldmääruse kohase analüüsi märkuse peale märgin, et eelnõu väljatöötamiskavatsuse protsessi kaasasime ka kohtute andmekaitse spetsialisti. Kuna nüüd on ametis uus spetsialist, siis hetkel teda kaasanud ei ole. Eelnõu edasisse menetlusse võiks kahtluste kummutamiseks andmekaitse spetsialisti kaasata.

V. Kõve: Vastuoluline tagasiside kinnitab, et tegu on olulise teemaga, millega peab tegelema.

V. Peep: On positiivne, et kohtukorraldus ja kohtumenetluse avalikkus tähelepanu pöörduvad. Eelnõuga tegelemise ajendiks on põhiseadusest tulenev põhimõte kohtupidamise avalikkusest. Õigustatud huvi alusel toimikule ligipääsemine on kahtlemata edasimineku võrreldes tänase olukorraga, kus kohtunik võib hagimenetluses jätta poolte huvi arvestamata, kui avalikkusel on suurem huvi. On võimalik, et kohtute töökoormus seoses õigustatud huvi arvestamisega kasvab. Esialgu oli eelnõus ette nähtud lehekülje tasu dokumentide puhastamiseks – sama süsteem kehtib ka Soomes. Kindlasti võtame arvesse ka kompromisside mittevõtmise mõtte ning jälgime, et enne, kui eelnõu jõustub, oleks olemas toimiv süsteem lahendite umbisikustamiseks. Eesti Meediaettevõtete Liidu peamist muret võiks maandada kutselisele ajakirjandusele ligipääsu tagamisega. Videoülekannete säte ei ole vajalik, aga muudab selle reguleerituks ning annab kohtunikule võimaluse suurema avaliku huvidega asjade puhul seda rakendada. Andmekaitse üldmäärusest tulenevat probleemi ei näe.

M. Reintamm: Tahan lisada, et meil on olemas töövahend nime automaatseks asendamiseks tähemärkidega. Jõustunud lahendite puhul seda juba kasutatakse. Tsviilasjade puhul tehakse seda hetkel kohtutes käsitsi.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

7. II kohtuarendustoimkonna eelnõu – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Viljar Peep

V. Peep: Oleme teile esitanud eelnõu esialgse kommenteeritud visandi koos suurima probleemiga, mis eelnõu koostamisel ilmnis. Algne nägemus üleriigilisest jagamisest, tasandamiseks maa- ja halduskohtute töökoormust, ei olnud enam statistikaga tutvudes võimalik. Kõik valikud tähendanuks mõne kohtu liigset töökoormuse kasvu. Seetõttu oleme otsustanud üleriigilise jagamise eelnõust välja jätta.

K. Lippus: Ebavõrdse koormuse probleem tekkis soovist jagada eeluurimiskohtuniku asju põhiasja kohtust välja selleks, et oleks hiljem võimalik põhiasja jagada enamata kohtunike vahel. Analüüsis mängisime läbi erinevad kohtud, kuhu Harju Maakohtu eeluurimisasju jagada, kuid analüüs näitas, et ainult eeluurimiskohtuniku asju jagades tekitavad need vastuvõtvasse kohtusse ülekoormuse ja me ei ole seni leidnud koormuse tasandamiseks toimivat mehhanismi.

V. Kõve: See peaks kohtunike arvu järgi eelduslikult toimima?

K. Lippus: Ka nt tsviilasjade osalise jagamise puhul oli riikliku jagamise mõju nii vähene, et tekkis küsimus sellise jagamise põhjendatuses. Tulemus oleks teistsugune, kui me suunaksime kohtuasjad vähemkoormatud kohtusse, mitte ei jagaks asju kohtuniku arvu järgi.

T. Pappel: V. Lapimaaga kohtuasjade suunamist arutades näitas statistika, et kui võtta lähtealuseks ministri määruses toodud kohtunike arv, siis üheski kohtus ülekoormust ei tekkinud eeldusel, et kõik ametikohad on täidetud. Otsustavaks sai siiski asjaolu, et Harju Maakohtus on suur hulk kohtunikke pikemat aega teenistusest eemal. Kui Justiitsministeerium tagab kohtunike arvu suurendamise määrusega puuduvate kohtunike asendamise, siis ei näe põhjust, miks peaksime kõrvale tekitama uue eelnõu, millega asju üleriigiliselt jagada.

L. Naaber-Kivisoo: Vähem koormatud kohtu otsimisel tuleb arvesse võtta ka väikeste kohtumajade eripära, kohtunike spetsialiseerumised jmt.

L. Loide: Nii kaua, kui on väikesed kohtumajad, ei too ainult valdkondlik spetsialiseerumine sama tulemust, kui ühes majas asju menetlevate kohtunike spetsialiseerumine.

A. Asi: Selleks, et Harju Maakohtus oleks Viru Maakohtuga sarnane töökoormus, oleks Harju Maakohtusse endiselt vaja 8–10 täiendavat kohtunikku. Koormuste vahe jääb isegi kohtunike arvu määruse jõustumisel kuskil nelja kohtuniku jagu.

M. Helm: Neli täiendavat kohtunikku aitab Harju Maakohut kindlasti. Arvesse tuleb ka võtta, et iga aastaga liigub üha enam kohtuasju Harju Maakohtu tööpiirkonda. Kümne aasta pärast võime olla olukorras, kus 70–80% kohtuasjadest lahendatakse Harju Maakohtus.

K. Lippus: Kohtute ülese kohtuasjade jagamise puhul peab ka menetlusosaline seda puudutavates asjades arvestama, et menetlus võib toimuda kohtutes üle Eesti. Kohtuasjade ümbersuunamise puhul on kohtunik see, kes peab vajadusel menetlusosalise juurde tulema.

I. Pilving: Prioriteet peab olema asjade arvu üleüldine kontrolli alla saamine. On positiivne, et meil on laual kohtulõivude suurendamise eelnõu. Ootame riigilõivuseaduse muutmise eelnõu mõjud ära, seejärel tegeleme üleriigilisele jagamisele lahenduse otsimisega.

V. Peep: Üleriigilise jagamise osas on endiselt laual võlaõigusasjade jagamine – see on liik kohtuasju, mille jagamisel võiks koormuse mõttes suurem efekt olla. Juhul kui loobume jagamise puhul kohtunike arvu printsiibist ja asendame koormuspunktidega, siis mitteametlikud punktid peaks reguleerima kohtute seaduses.

Paus 13.01–14.10

M. Helm: Mis on osakondade loomise idee taga? Milleks on osakondi vaja?

V. Peep: Üks aspekt on maakohtunike spetsialiseerumine, teisalt juhtimistasandi küsimused. Osakondade loomine võimaldab tööjaotuses suuremat paindlikkust. Eelnõus näeme ette, et osakonna moodustamiseks peab seal töötama vähemalt kuus kohtunikku.

L. Loide: Kohtumajadesse kohtunike arvu määramise mõte on tagada erinevates Eesti piirkondades õigusemõistmise jätkumine. Tartu Maakohtu näitel on oht, et piirkonnas olevate väikeste kohtumajade kohtunikud soovivad näiteks kõik Tartusse asuda. Mis motiveerib kohtunikku väikeses kohas edasi töötama ja kuidas on võimalik neid seal töötamas hoida? Mis saab olema kodaniku jaoks kohtumaja? Eelnõu selgitustest loeme, et kohtumaja on abstraktne koht, kus on kohtuniku töölaud ja kohtunik saab kindel olla, et tema töökoht majas säilib. Kodanikul on õigus õigusemõistmisele võimalikult enda elukoha lähedal. Kui asju jaotatakse maakonnapõhiselt, siis kes hakkab sõitma? Nõustun küll sellega, et kohtunikud võiksid spetsialiseeruda, aga kahtlen, kas selleks on vaja luua osakondi. Kui osakondade loomisega kaob ära kohtumaja juhtide instituut, siis Tartu Maakohtu näitel on väga keeruline juhtimist ette kujutada. Ka esimehe roll kujuneb läbi uue juhtimismudeli Tartu Maakohtus väga laiaks.

V. Saarmets: Nõus, et osakondadeks jagamine tundub Harju Maakohtu puhul väga asjakohane. Aga olen kahtleval seisukohal, mida tähendaks väikeste osakondade loomine, eriti kui tööjaotusplaan kehtestatakse ainult ühe osakonna raames. See eeldab ka osakondade töökoormuste omavahelist võrdlemist. Mitme kohtumajaga kohtute puhul jääb arusaamatuks, et kui osakonna juht peaks olema sisuvaldkonna juht, mitte niivõrd haldusjuht, siis kuidas seda paralleelselt teha.

I. Parrest: Üldjoontes olen V. Saarmetsaga nõus. Leian, et muudatused ei arvesta kohtute eripärasid. Ühe kohtumajaga Harju Maakohtu puhul võivad osakonnad olla põhjendatud, aga kehtiv regulatsioon võimaldab ka aseesimehi nimetada. Kas osakonnajuhatajal on teistmoodi kvaliteet võrreldes kohtumaja juhiga?

T. Pappel: Samuti nõus, et väiksemate maakohtute vaates tekitab osakondadeks jaotumine küsimusi. Pole selge, kuidas osakondade koostöö tegelikult mitme kohtumajaga kohtute puhul kujunema hakkaks. See eeldab ka suuremaid reisikulusid. Kes kohtumajas kohapeal haldusküsimustega tegelema hakkab? Valdkonnapõhist üksust koos hoidev tsiviil- või kriminaalkohtunik ei peaks tegelema administratiivsete küsimustega. Kui osakonnajuhataja vabastatakse poolest osas töökoormusest, siis miks sama põhimõtte ei kehti ringkonnakohtu kolleegiumite esimeeste puhul? Osakondade loomine võib viia selleni, et teatud kohtumajad kaovad.

L. Naaber-Kivisoo: Täna ei ole Viru Maakohtus ühtegi kohtumaja juhti. Osakonnajuhataja roll peaks olema sisuline ning administratiivjuhi roll oleks kohtudirektori ja kantselei täita. Tänapäevane juhtimismudel toetab, et meil on eraldiseivad Rakvere, Jõhvi ja Narva kohtumajad ning ühtset Viru Maakohut on raske leida. Inimesed paratamatult identifitseerivad end ühe majaga. Mina leian, et oleks hea luua tugevad

osakonnad, kes tegutseksid ühtse Viru Maakohtu all. Toetan väga osakondade loomist, kuna see annab ka töökorralduses suurema paindlikkuse ning toetab paremate praktikate tugevdamist. Kohtu esimehed määratakse ametisse seitsmeks aastaks ja rohkem sama kohtu esimeheks kandideerida ei saa. Osakonnajuhid määratakse ametisse neljaks aastaks, aga küsimus on, kas nemad saavad mitu ametiaega juhid olla?

A. Asi: Kui vaadata tänast regulatsiooni Harju Maakohtus, siis sisuliselt ongi tsiviil- ja kriminaalosalakonnad – üks aseesimees on kriminaalkohtunik ja teine aseesimees on tsiviilkohtunik. Mure on selles, et proportsioon on paigast ära – tsiviilvaldkonna aseesimehe juhtida on 45 kohtunikku. Ei ole mõeldav, et üks inimene suudab vajaliku kvaliteediga juhtida nii suurt üksust. Siinjuures aitaks kaasa korraldus, mis võimaldaks aseesimeeste arvu suurendada. Sama probleem kandub edasi tugipersonalile, kuna üks tsiviilvaldkonna juhtivsekretär ei suuda kõiki Harju Maakohtu kohtuistungisekretäride puudumisi ära hallata, siis ka mina tegelen iga päev sekretäride asendamiste küsimustega. Kuivõrd tänane seadus näeb ühes kohtus ette maksimaalselt kahte aseesimeest, siis oleme sellega seotud – selles osas oleks eelnõu ja osakondadeks jaotumine abiks.

E. Ülviste: Pärnu Maakohtu väikese kohtumaja juhina toetan eelnõus pakutud ideed. Haldusküsimused lahendab meil haldusjuht, mingeid administreerimise küsimusi kohtumaja juhi lahendada ei ole. Mina olen kohtumajas ainus kriminaalkohtunik ning tunnen puudust, et kellegagi oma asju arutada või ühtset praktikat luua. Toetan Pärnu Maakohtu puhul väga ideed luua kriminaal- ja tsiviilosakond. Kuna kohtumajades on inimesed, kes on harjunud koos olema ja tööd tegema, siis ei leia, et väikesed kohtumajad kuidagi kannataksid. Ka vahemaad ei ole nii suured, et üks juht seda hallata ei suudaks.

T. Talviste: Olen samal meelel E. Ülviste ja L. Naaber-Kivisooga. Tartu Maakohtul on oma spetsiifilised probleemid, mida nt Pärnu Maakohtu puhul kartma ei pea. Kohtumajade kadumisel ei ole karta suurt tungi Pärnu kohtumajja. Üldkohtunike proleemi lahendamiseks astusime eelmisel esmaspäeval suure sammu, kui üldkogu vähendas nende arvu üheksalt ühele. Kohapealsete haldusküsimustega tegelevad kohtudirektorid ja haldusjuhid mitte kohtumaja juhid. Arvestades videoistungite ja -koosolekute võimekust, ei näe, et tekiks märgatavaid täiendavaid kulusid transpordile.

T. Saar: Teksti põhjal ei oska hästi ette kujutada, kuidas osakondade süsteem praktikas välja kujuneb. Eelnõu tekstist tuleneb, et sama liiki osakondi võib olla ka mitu. Kui suur on kohtute vabades osakondade loomisel? Kas ette on nähtud kaks osakonda ja eelarve läbirääkimistel kaalutakse täiendavaid võimalusi?

K. Siigur: Vaidluskese taandub suurel määral sõnale „kohtumaja“. Kohtumaja on kohtuametniku teenistuskohat mitte kohtuüksus. Üldiselt toetan väga ideed, et jagada süüteasju ja tsiviilasju lahendavad kohtunikud. Sisuliselt võiks ühe menetlusliigi siseselt teha palju rohkem koostööd kui ühe maja piires.

M. Helm: Administratiivsete küsimuste lahendamiseks on kohtudirektorid, personalijuhid ja haldusjuhid. Tekib küsimus, mis on need sisulised küsimused, mida osakondade tasemel lahendada. Harju Maakohtus arvestatakse tööjaotusplaani koostamisel spetsialiseerumisega ning kui ühele valdkonnale pole piisavalt huvitatuid, siis lähevad selle valdkonna kohtuasjad üldjagamisse. Leian, et tööjaotusplaani planeerimise ja koostamise protsess on meil reguleeritud ja hästi toimiv. Õigusemõistmise funktsioonis olen täiesti iseseisev ja osakonna loomine suhtlust tihedamaks tõenäoliselt ei muuda.

I. Pilving: Toetan ideed, et ühtne tsiviil- ja kriminaalkohtunikeks jagunemise loogika toimiks läbi kõikide kohtuastmete. Praegu esitatud kujul eelnõud toetama ei tötta. Kahtlen osakonnasisese tööjaotusplaani kehtestamise loogikas. Ma ei ole kindel, kuidas praegu ringkonnakohtus tööjaotusplaani kehtestamine käib, aga kunagi tegi seda üldkogu. Leian, et oleks parem kui tööjaotusplaanide moodustamine oleks tervikliku kogu mitte osakonna või osakonnajuhataja käes. Teistpidi ei pea õigeks, et osakonnajuhataja nimetamine ja ametist vabastamine oleks esimehe otsustada. Riigikohtu näitel nimetab Riigikohtu üldkogu kolleegiumi esimehe. Lisaks ei saa osakonnajuhataja töö ilmselt nii suur olema, et töökoormust vähendada peaks. Lisaülesannetega kaasneb kindlasti mõõdukas ulatuses lisatasu.

J. Sarv: Toetan I. Pilvingu mõtet osakonnajuhataja nimetamise kohta. Teiseks, pakutud süsteemi puhul jääb ebaselgeks, kuidas toimub osakondade vaheline liikumine. Kas see võiks olla võimalik nt kohtu üldkogu ettepanekul? Eelnõus jäi silma muudatus, et kohtu esimees hakkab määrama kohtuniku

asukohta. Kas tulevikus saab kohtu esimees kohtuniku teenistusk kohta ilma tema nõusolekuta muuta? Kui see nii on, siis võib see tulevikus vähendada kohtunikuameti atraktiivsust.

K. Lippus: Osakonna juhtimine hõlmab endas peamiselt inimeste juhtimist. Inimestega tegelemist ei saa nimetada justkui vähetähtsaks administratiivseks ülesandeks, osakonnajuhataja peab tundma väga hästi oma valdkonda, tahtma juhtida inimesi ja arendama tööprotsesse. Eelnõusse ei panda kindlasti kirja detailselt osakonnajuhataja ülesanded. Osakonnajuhatajast võiks oma osakonna raames saada kohtuametnike sisuline värbaja, edutaja ning hindaja, näiteks milline kohtujurist on valmis spetsialiseeruma ja hakkama osakonnas suuremat rolli kandma. Eesmärk on vastavalt kohtuasja kategooriatele arendada osakonnas tööprotsesse ja leida osakonna teenistujale roll vastavalt osakonna vajadustele ning inimeste tugevustele. Praeguse süsteemi kohaselt on näiteks kohtuistungisekretäride töö korraldamine kohtudirektori vastutusalas – see tegelikult praktikas ei tööta. Muudatusel on oluline roll ka kohtunike järelkasvu tagamisel.

M. Helm: Kas osakonnajuhataja peaks hakkama kohtujuristide ja sekretäride asendamistega tegelema? Kui palju osakondi on Harju Maakohtusse planeeritud?

K. Lippus: Ilmselt võiks tegeleda ka asendamise korraldusega läbi esmatasandi juhtide. Peale tsiviil- ja kriminaalosakonna oleks mõistlik Harju Maakohtusse luua ka perekonnaasjade osakond.

V. Peep: Eesmärk on vaadata üle olemasolevate maakohtute juhtimisstruktuurid. Kohtumaja säilib kui kohtusaali asukoht ja kui kohtuniku ning kohtuametniku teenistuskoha. Täpsed osakonnajuhataja ülesanded, kas üksnes erialased või mitme kohtumajaga kohtu puhul ka territoriaalsed, võivad kohtud ise kindlaks määrata. Kohtujuristide ja sekretäridega peaksid edaspidi tegelema osakonnajuhatajad. Samamoodi ka tööjaotusplaani koostamisega – küsimus on, kas tööjaotusplaani koostamine peaks olema ühe- või kahetasandiline. Osakonnajuhataja pädevus on korraldada ka horisontaalne koostöö. Kohtunike piirmäära arvestades võiks kohtu enda otsustada olla, kui palju osakondi moodustada. Kui isik kandideerib kohtunikuks, siis on kohtusiseselt juba ette teada, kas temast saab tsiviil- või kriminaalkohtuniku ning kuhu maakohtusse teda nimetatakse.

T. Pappel: Kuidas tagada kohtunike liikumine osakondade vahel, kui kohtuniku eksam on sooritatud konkreetses valdkonnas?

V. Peep: Kehtiv seadus ei räägi midagi eksamineerimisest valdkonna kohta.

K. Siigur: Võib tekkida olukord, kus tsiviilvaldkonnas eksami teinud kohtunik oleks vaja nimetada kriminaalosakonda

V. Peep: Osakonnajuhatajate nimetamise ja vabastamise puhul lähtusime täna kehtivast kohtujuhtide ja kohtu aseesimeeste mudelist.

V. Kõve: Mis kava eelnõuga edasi liikumiseks on?

V. Peep: Võtame eelnõust välja lisaanalüüsi vajava üleriigilise jagamise, aga muuga liigume edasi mõõndusel, et eelnõu vajab veel tööd. Kaalume üle tööjaotusplaani, lisatasu ja koormuse vähendamise küsimused.

T. Pappel: Kas halduskohtutes ja ringkonnakohtutes säilivad olemasolevad funktsioonid?

V. Peep: Jah, halduskohtuid ja ringkonnakohtuid osakondade küsimus ei puuduta.

T. Talviste: Käimas on alaealiste eestkoste pilootprojekt. Liigume selles suunas, et eestkoste järelevalve osakond tuleb Pärnu Maakohtusse.

L. Loide: Mis saab kinnistus- ja registriosakonnast?

V. Peep: Täna on nii, et kohtunikuabid määrab ametisse minister, aga järelevalve pädevus on direktoril. Kohtunikuabid võivad olla ka väljaspool osakondi. Meie pakume välja, et ametisse nimetamise ja järelevalve funktsiooni saaks kohtu esimees ning tegevust korraldaks kohtudirektor.

L. Loide: Ei näe erinevust eestkoste järelevalve osakonnaga, kus on osakonda juhtima vaja kohtuniku pädevusega juhti. Värbamine ja distsiplinaarvõim on oluline lisatöö.

V. Peep: Nõustun, et Tartu Maakohtu esimehele lisandub täiendavaid ülesandeid.

L. Loide: Kui näete, et kinnistus- ja registriosakonda peaks tingimata juhtima järelevalve- ja distsiplinaarvõimu omav kohtu esimees, siis võiks esimehe kõrval olla ka osakonnajuhataja. Ühe inimese jaoks on töömaht ebamõistlik.

V. Peep: Eestkoste järelevalve osakonna juhatamiseks vajame esialgu sisuvaldkonna kohtunikku, kuna koostöö teiste kohtutega on väga tihe. Kinnistus- ja registriosakonnas on ka eraldi kohtudirektor, kes on esimehele nagu kantsler ministrile.

I. Parrest: Mida tähendab kohtute seadusesse kavandatud muudatus § 83¹ lõikes 4, mis ütleb, et pärast osalise või puuduva töövõime kestuse lõppu jätkatakse kohtuniku töövõimetushüvitise maksmist töövõimet hindamata? Teine märkus on kohtute seaduse § 100 lg 1 täiendamise kohta. Minu hinnangul on see liialt üldine.

K. Siigur: Kohtute seaduse § 83¹ lõige 4 mõte on, et kohtunikku ei saa uuesti ametisse taastada. Hüvitis sarnaneb pensioniga.

V. Lapimaa: Toon välja ringkonnakohtute tagasiside andmise funktsiooni. Tagasiside andmine ringkonnakohtu kolleegiumilt on õige, kuna kolleegiumid näevad kõige lähemalt esimese astme kohtuniku tööd. Kuid 50-le kohtunikule tagasiside andmine on väga suur töö. Hiljuti andsime ühele maakohtu kohtunikule tagasiside, mille koostamiseks kulus sisuliselt nädal aega. Haldus- ja kriminaalkolleegiumid saavad hakkama, aga tsiviilkolleegium jääb ajahätta. Regulatsioon ei ole ka piisavalt täpne, nt jääb üles küsimus, mida tähendab vajadusel tagasiside andmine.

M. Helm: Kui kohtuniku tööle hakatakse hinnangut andma, siis peavad olema konkreetsed hindamise kriteeriumid ning võimalus hindaja taandamiseks. Küsimus on ka, mis on tagasisidest tulenev tagajärg.

K. Siigur: Tagasiside andmise vajadust võiks hinnata ka ringkonnakohus ise.

V. Lapimaa: Ringkonnakohtu poolseks hindamiseks ei ole vaja oodata signaali kelleltki, vaid ringkonnakohus teeb seda omal algatusel. Seda võiks seletuskirjas veel lahti kirjutada.

Esimese päeva lõpp kell 15.40.

Reede, 17. september

Istungi algus 10.05

Liivi Loide, Kristi Kirsberg ja Hans Moks liituvad istungiga MS Teamsi vahendusel.

8. Kohtumenetluse tõhustamise ettepanekud kohtu esimeestelt ja riigi peaprokurörielt – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Viljar Peep, Kaidi Lippus

V. Peep: Esitatud ideed jaotasime edasisteks sammudeks Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika, õiguspoliitika ja kriminaalpoliitika osakondade vahel.

K. Lippus: Osad menetlusökonoomiaga seotud muudatused lisasime RLS-i ja TsMS-i muutmise eelnõusse. Kohtute ülese jagamisega seotut rääkisime eile. Konkreetsete tsiviilkohtumenetluse seadustiku muudatustega seoses jõudsimme õiguspoliitika osakonnaga arutades seisukohani, et need vajavad täiendavat analüüsi ning kiiresti muutma ei torma. IT-süsteemide muudatuste ettepanekud võtsime töösse. Kõnetuvastuse osas saab öelda, et lahendus on valmis ja testimisel, aga oleme avastanud, et eri menetlusliikides on erinevad kõnetuvastuse vajadused. Tsiviilvaldkonnas on huvi reaalajas jooksvat kõnetuvastust parandada – see on kasutajatelt tulnud tellimus lisaarenduse näol. Kohtujuristide pädevuse laiendamist võiks veel arutada. Osa süüteovaldkonnaga seotud ettepanekuid

on juba kriminaalmenetluse seadustiku revisjonis ja osa on sellised, mis vajavad ettepaneku tegijaga täpsemat arutamist.

Küllli Luha liitub istungiga MS Teamsi vahendusel. Saabub Andres Parmas.

V. Peep: Ministeeriumi tööplaani koostamisel tõstatame menetluskulude kindlaksmääramise regulatsiooni ülevaatamise. Kui määramine käiks kindlate matemaatiliste reeglite järgi, siis võiks see olla kohtujuristile delegeeritav ülesanne.

V. Köve: Mis on meie eesmärk seoses transkribeerimisega – kas liigume sinna suunda, et tulevikus ei ole kohtusaalis kohtuistungisekretäri olemasolu vajalik? Kas kõnetuvastus on stenogramm mitte protokoll?

K. Lippus: See sõltub sellest, kui hea on kõnetuvastuse kvaliteet. Masin ei oska hetkel sarnaste hääletämbritega isikuid eristada, s.t veel on vaja inimest, kes paneb õige inimese õige häälega kokku. Eesmärk on, et salvestis on stenogrammina olemas ja kui tekib vaidlus, siis kuulatakse salvestis üle. Hetkel ei ole kõnetuvastuse kvaliteet selleks piisav, et inimene ei peaks teksti üle vaatama.

V. Köve: Mõne suure kohtuasja puhul võib istungitunde olla kokku aastate jagu. Ei kujuta ette, kuidas seda pärast võimalik töödelda on.

J. Sarv: Ütlused tuleks stenografeerida.

K. Lippus: Eri kohtuasjades ja menetlusliikides võivad olla erinevad. Ilmselt on istungeid, kus kohtunik teab, et selles konkreetsetes asjas on vajalik stenogramm ja vastupidi, vaja oleks just kokkuvõtlikku protokollit.

V. Köve: Fikseeritud peab olema, kes istungil osalesid, mida pooled taotlesid ja mis saab edasi. Seal vahel võib olla aga kaheksa tundi mittevajalikku infot.

K. Lippus: Meie oleme eesmärgiks võtnud arendada välja nii hea tarkvara, et masin kajastab istungil toimuvat võimalikult täpselt ja lahendus võimaldab võtta erineva suuna – asendada protokoll stenogrammiga või siis toetada protokollit valmimist. Suunavalikut ei ole veel arutatud.

M. Helm: Kui salvestises ja protokollis on erinev info, siis tsiviilasjade puhul tuleb lähtuda protokollist.

A. Asi: Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise eelnõus on muudatus, et liht- ja täitemenetlustes ei ole vaja protokollit, kui on olemas salvestis. Protokoll on võimalik vajadusel teha tagantjärele. Tegelikult keegi protokollit ei loe, eriti kokkuleppe menetlustes. Üldmenetluste puhul on kohtunikul endal otsuse tegemiseks protokollit vaja. Väikeste asjade puhul võiks sekretär jääda istungi korraldajaks, aga ei peaks kogu istungi vältel saalis viibima. Kohtute infosüsteemis võiks saada fikseerida istungi algus- ja lõpuaja ning osalejad.

A. Parmas: Väikestes asjades osas A. Asiga nõus. Kui istung kestab pool tundi, siis ei näe probleemi salvestisest olulise info kättesaamiseks. Suuremate asjade puhul vaatab ka kaitsja protokolle üle ning ainuüksi salvestise pinnalt on seda keeruline teha.

J. Tehver: Ainult salvestistega ei ole võimalik töötada ei menetlusosalisel ega kohtul. Tänapäeval on võimalik salvestis töödelda sellisesse formaati, mis täidaks ka protokollit rolli. Ma ei ütleks, et transkribeerimine on õige lahendus – ei erista midagi, ei tekita katalooge, on töötlemata.

K. Siigur: Mulle meeldib idee protokollist kui dokumendist, kus fikseeritakse vajalikud andmed ja kantakse tehtud avalduste põhisisu. Tulevikuvaates näen, et protokollis fikseeritakse istungi algus- ja lõpuajad ning taotlused. Poolte seisukohtasid ei ole vaja protokollida, v.a konkreetse avalduse alusel. Protokollile lisaks oleks salvestis. Tuleb muuta põhimõtet, mis ütleb, et kui kirjalikus protokollis on kirjas salvestisega vastupidine info, siis seaduslik jõud on tsiviilkohtumenetluse puhul protokollil.

V. Kõve: Ideaalmudel võiks olla kolmetasandiline – salvestis, kõnetuvastus ja otsuste protokoll.

I. Pilving: Protokollist loobuda ei saa. Tänapäeva tehnika juures ei ole võimatu, et salvestisest genereeritakse automaatselt protokoll. Eesti kohtumenetlus ei saa olla nii unikaalne, et mujal maailmas sarnaseid probleeme ei oleks. Kas oleks võimalik lisada salvestisele marker, mis fikseerib õiguslikult olulised kohad ja vaid nende osas toimub räägitu kõnetuvastus?

K. Lippus: Salvestusprogramm SALME ja kõnetuvastuse programm suhtlevad omavahel ja arutan seda jätkuarendust projekti meeskonnaga.

I. Pilving: Protokollist loobuda ei saa. On olnud ka juhtumeid, kus salvestise olemasolu on tulnud kasuks kohtu selgitamiskohustuse täitmise kontrollimisel.

V. Kõve: Justiitsministeerium võiks defineerida eesmärgi, missugune näeb välja kohtuistung viie aasta pärast ning hinnata, kas sinna poole liikumine on võimalik.

T. Pappel: Kahtlen kui kiirelt saavutab kõnetuvastusega protokoll sellise kvaliteedi, et parandusi vaja teha ei ole. Praeguse salvestise ja lühikese protokoll eesmärk on, et kirjalikule protokollile ei tuleks massiliselt vastuväiteid ja parandusettepanekuid. Lühike protokoll, kus on kirjas ainult põhilised taotlused ja vastused, peaks sellisel kujul jääma. Transkribeerimine võiks olla vajalik kohtuniku jaoks, sest helisalvestise tervenisti läbi töötamine on väga ajamahukas.

I. Parrest: Arvan, et protokollist päris loobuda ei tasuks, eriti tsiviilkohtumenetluse puhul.

V. Lapimaa: Kiiresti lahendatavad asjad ja pikad üldmenetlused nõuavad erinevat lähenemist.

V. Kõve: Kas kohtumajade osas on uusi poliitilisi arenguid? Vahepeal oli Vabariigi Valitsuses seisukoht, et kohtumajad jäävad alles ning tuleb leida võrreldav töökoormus ja kvaliteet.

V. Peep: Täpselt nii. Kohtumajade sulgemine praegu laual ei ole. Päevakorras on koormuse võrdsustamine ja üle kõigi kohtute ühesuguse struktuuri tekitamine.

T. Ereb: Riigi Kinnisvara AS-i riigimajade valmimine on oluliselt graafikust maas. Valga riigimaja pidi valmis saama 2022. a mais. Nüüdseks on selgunud, et Riigi Kinnisvara AS oli plaaninud riigimaja ehituseks märkimisväärselt vähem raha kui hankel pakkujad pakkumises märkisid, seetõttu tühistas Riigi Kinnisvara AS ehitushanke ja seiskas ehituse pooleks aastaks. Eelduslik valmimisaeg on vähemalt aastaks edasi lükatud. Valga riigimajja on kohtule planeeritud väga esinduslik teine korrus, mis on täiesti eraldi.

L. Loide: Jõgeva riigimaja sai just valmis ja juba on seal ruumipuudus.

E. Udam: Ka Hiiumaal on plaanis kolida kohus riigimajja ning Paines toimuvad ümberkorraldused. Kohus jääb valdavalt kohtumajja, kuigi on ühendatud riigimajjaga.

T. Ereb: Soovisime ka Põlva kohtumaja planeeritavasse riigimajja kolida, kuid Riigi Kinnisvara AS ei leidnud planeerimisel meile kohta.

V. Kõve: Asenduskohtunike küsimust eile arutasime. Idee oli asenduskohtunike rakendada ka siis, kui pensioneeruva kohtuniku ametikoht jääb ajutiselt tühjaks.

A. Asi: Kuna kohtunikul on kohustus teatada pensionile minekust ette vähemalt üheksa kuud, siis kindlasti ei tehta seda vähema aja jooksul.

V. Lapimaa: Sätet on vaja ka nendeks olukordadeks kui liigutakse maakohtust ringkonnakohtusse. Seaduses tuleks sätestada volitus, et ringkonnakohtu kohtunikuna menetletakse veel lõpuni oma viimased ajad esimese astme kohtus.

J. Sarv: Ka maakohtute vahelise liikumise puhul võiks seda kaaluda.

M. Helm: Konkursil on alati surve kiirelt uude kohtusse liikuda.

V. Köve: Ebaaus oleks ka see kui inimesele jagatakse teadlikult viimase tööpäevani asju edasi. Eelduslikult peaks jõudma asjad enne liikumist lõpuni menetleda.

A. Parmas: Pooleliolevad kohtuasjad võiks lõpuni menetleda.

V. Peep: Vaidluse all ei ole küsimus, et pensionile minnes on kohtunikul õigus asju edasi menetleda, kuni laud puhas on. Võtame selle esialgu II kohtuarendustoimkonna eelnõusse sisse, kui selgub, et on keerulisem, siis jätame järgmisesse eelnõusse.

M. Helm: Teen ettepaneku kohtuniku ametikitsenduste ülevaatamiseks, selleks, et kohtunik saaks läbi äriühingu investeerida aktsiatesse või üürida korterit, võiks kaotada või üle vaadata ka kohtuniku tegevuspiirangud.

I. Pilving: Keelatud ei ole olla äriühingu osanik.

V. Köve: Kohtunike tegevuspiirangud ja pensionimaksud tuleb ka päevakorda võtta.

K. Lippus: Kohtunike Ühingu juhatuse seisukoht on kohtunike ametikitsenduste muutmise osas pigem ettevaatlik, seda väljendasid nad suvisel kohtumisel justiitsministriga.

Otsus: **KHN võtab informatsiooni teadmiseks.**

Maris Lauri ja Eneli Kivi liituvad istungiga MS Teamsi vahendusel.

9. RES 2022–2025, kohtute eelarve kujundamine, riigilõivuseaduse ja teiste seaduste muutmise eelnõu – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Maris Lauri, Viljar Peep, Kaidi Lippus

M. Lauri: Esitatud eelarve tabeli juurde saan lisada, et heal majandusprognoosil on kindlasti oma mõju eelarvele. Ühelt poolt tähendab see tulusid, aga paratamatult ka kulusid. Teatud eelarve osad hakkavad parema majandusega automaatselt kasvama. Nagu tabelist näete, on arvestusega sisse võetud postikulude vähendamise võimalus ja riigilõivude tõstmine. Eelnõu pole veel Vabariigi Valitsuses kinnitatud, aga tõenäoliselt toimub see järgmise nädala lõpus või ülejäärgmise nädala alguses. Kuna konkreetsed summad ei ole veel kokku lepitud, siis hea meelega nendest ei räägiks. Kinnitan, et kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusega mitteseotud palku puudutav taotlus oluliseks palgatõusuks kohtuteenistujatele on esitatud.

Andra Olm ja Heddi Lutterus liituvad istungiga MS Teamsi vahendusel.

V. Köve: Millal järgmise aasta riigieelarve paika saab?

M. Lauri: Valitsus saadab eelnõu Riigikogusse 29. septembril, viimane hääletus toimub Vabariigi Valitsuses 28. septembril, s.t järgmise nädala lõpus peaksid põhimõttelised otsused olema langetatud.

V. Köve: Mis saab Riigikohtu eelarvest?

M. Lauri: Kinnitan, et võtsin Riigikohtu kaitseks sõna, aga on ebaselge, kas see arvesse võeti või mitte. Näiteks on valitsus otsustanud mitte kärpida siseturvalisust tagavate ametnike palkasid. Sel aastal erilist palgatõusu avalikus sektoris ei ole olnud ja erasektori palk suureneb jõudsalt. Arvestada tuleb ka sellega, et meil on jätkuvalt COVID-i kriis ja ka sellega kaasnevad kulud, mida tuleb ette planeerida. Esimesed kalkuleeritud summad olid selleks äärmiselt suured.

V. Köve: Kes Vabariigi Valitsuse arvestuse järgi prioriteetsesse siseturvalisuse valdkonda kuuluvad?

M. Lauri: Siseturvalisuse alla kuuluvad Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet, vanglad ning Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi poolelt mõned ametikohad. Kuna nende puhul on töötajate grupp suhteliselt ühtne ehk ametid, kus inimesed võivad sagedasti liikuda ühest ametist teise, siis hoitakse palgateema samuti ühtsena.

V. Kõve: Kuidas Riigi Kinnisvara AS-i lepingute ümbervaatamine reaalselt avalduma hakkab?

M. Lauri: Ministeeriumi poolt on Riigi Kinnisvara AS-iga peetud läbirääkimisi, mille tulemusel on õnnestunud lepinguid soodsamaks teha. Soov on eelarve võimalikult ruttu kokku saada, aga läbirääkimisi on palju. Majanduskasvu tõttu on ootused usumatult suured, mida kõike ei ole olnud võimalik lahendada. Kinnitan, et justiitsvaldkonna soovid on väga realistlikud ja on seni ära kuulatud.

K. Lippus: Peamine osa postikulude kokkuhoiust on planeeritud äriühingutele dokumentide elektroonilisest kättetoimetamisest, mis tehakse koos riigilõivuseaduse muudatustega. Tabelisse jäi märkimata, et kohtunike palgafondis on 2022. a II poolaasta seisuga juba arvestatud viie lisanduva kohtuniku kohaga.

V. Kõve: Riigikohus juhtis ka tähelepanu, et menetlusdokumentide saatmisega kättetoimetamine võib ühel hetkel osutada põhiseaduse suhtes probleemseks.

V. Peep: Leidsime varasemast Riigikohtu praktikast seisukoha, et majandus- ja kutsetegevuses tegutsevate äriühingutele kättetoimetamise puhul eeldatakse, et oma avalikku elektronposti regulaarselt vaadatakse.

M. Helm: Riigikohtu seisukoht kehtib materiaalõiguse kohaldamisel, äriühingute omavahelises suhtluses. Menetlusõiguslikul kättetoimetamisel ei ole sarnast seisukohta väljendatud. Juhul, kui kohus toimetab äriühingutele menetlusdokumendid kätte saatmisega ja kohus teeb tagaseljaotsuse, saab äriühing esitada kaja, mis tuleb rahuldada, kuna kättetoimetamine oli fiktiivne (mitte reaalne).

V. Kõve: Säte on väga problemaatiline. Täna on nii, et kui elektrooniline kättetoimetamine ei õnnestu äriühingu elektronposti aadressile ega juhatuse liikmele, siis saab dokumenti kätte toimetada Ametlikes Teadaannetes avaldamise kaudu. Juhatuse liikmetele elektrooniliselt kättetoimetamise kohustus ei ole sätestatud, kuid juhatuse liikmetele dokumentide elektrooniline kättetoimetamine ei tekita lisakulu.

K. Lippus: Vaatame üle. Praegu loodan, et KHN ei ütle, et äriühingutele elektrooniliselt kättetoimetamise suund ei ole õige. Ühinguõiguse revisjoni eelnõuga muutub ka elektronposti aadress teistele ühingutele kohustuslikuks ja saatmisega kättetoimetamist saaks laiendada.

V. Peep: Juba täna on äriregistri registrikaardile elektronposti aadressi esitamine kohustuslik.

M. Helm: Küsimus on selles, kuidas tagada, et äriühingu registrikaardile kantakse elektronposti aadress, mis on ka tegelikult kasutuses. Harilikult on tegu väljamõeldud elektronposti aadressiga, kuhu ei ole võimalik dokumente kätte toimetada.

V. Kõve: Palun vaadake ka üle TsMS § 317 lg-s 1¹ märgitud tähitud kirja nõue.

E. Kivi: Äriregistri süsteemist tulenevalt on äriühingutel kohustus uuendada enda elektronposti aadressi. Süsteem saadab äriühingutele regulaarselt registrisse kantud elektronposti aadressile kinnituslingi, mille kaudu elektronposti õigsust kontrollitakse. Elektronposti aadressi kinnitamist nõutakse hetkel koos majandusaasta aruande esitamisega ning aruannet ei saa esitada, kui elektronposti aadressi õigsust ei ole kinnitatud. Vaatan TsMS § 317 lg 1¹ üle.

M. Helm: Probleem on, et ka see teade läheb ilmselt sellele elektronposti aadressile, mida reaalselt ei kasutata.

K. Lippus: KHN võiks kujundada seisukoha, mida riigieelarve eelnõuga valitsusele kaasa anda. Täna teame, et eelarvega kohtusüsteemile kärpeid ei kaasnenud. Võtame eesmärgiks kaks nädalat enne detsembrikuist KHN-i istungit saata KHN-i liikmetele kohtute 2022. a eelarve projekt, võrdluses eelmise aasta andmetega.

Lahkub Maris Lauri.

V. Peep: Kohtute 2021. a eelarvete analüüsimisega on soov liikuda töömahupõhise eelarvestamise suunal. T. Erebi eestvedamisel arvutasid kohtudirektorid välja, kui palju maksab üks kohtuasi ja üks koormuspunkt ühes kohtus. Analüüsi saab edaspidi kasutada kohtute vaheliste eelarve proportsioonide välja arvestamisel. Lisaks kõikides kohtutes esinevatele üldistele kululiikidele tuleb arvestada ka kohtute erisusi, näiteks Viru Maakohtu suuremat tõlkevajadust ja väikeste kohtumajade minimaalseid lisakulusid. Ringkonnakohtuid, kinnistus- ja registriosakonda ning maksekäsuosakonda ei saa selle analüüsi järgi võrrelda, kuid on võimalik öelda, et maa- ja halduskohtute vahel on teada üldine eelarve jaotumise proportsioon.

K. Lippus: Koos kohtudirektoritega vaatasime kohtuametnike palkasid ja võrdlesime neid Fontese 2020. a palgauuringuga. Kohtuametnike palkade mahajäämus on mitmetes ametigruppides üle 20% võrreldes sarnast tööd tegevate palgasaajatega turul.

V. Kõve: KHN võiks juhtida Vabariigi Valitsuse tähelepanu kohtuametnike palgaprobleemile ja toetada justiitsministri esitatud lisaraha taotlust.

E. Kivi: Toon välja viis riigilõivuseaduse ja teiste seaduse muutmise eelnõule esitatud tagasiside punkti. Hagita asjade riigilõiv on kehtiva seaduse kohaselt 50 eurot. Eelnõuga tõstame maksekäsu kiirmenetluse avalduse esitamiselt riigilõivu 45 eurolt 65 eurole, mis tähendab, et korteriühistud peavad hakkama maksekäsu kiirmenetluses rohkem riigilõivu maksma kui hagimenetluses. Tallinna Ringkonnakohtu arvamusel on üheks lahenduseks hagita asjade esitamiselt riigilõivu suurendamine. Lahendusena näeks, et hetkel hagita asjade riigilõivu ei suurenda ning korteriühistud tasuvad edaspidi maksekäsu kiirmenetluses 15 eurot rohkem, kui hagimenetluses, et saada kiirem lahend.

V. Kõve: Ei näe põhjust, miks hagita asjade riigilõivu mitte tõsta. Hagita asjades on vaidlused tihti perspektiivitud ja menetlused kulutavad kohtu ressursi.

E. Kivi: Hagita asjade loetelu on pikk ning võib puudutada vähem kindlustatud isikute kohtusse pöördumise õigust. Peame esitama eelnõu juba 22. septembriks Vabariigi Valitsuse istungile. Vaatan ka hagita asjade riigilõivu sätteid üle. Kooskõlastusringile saadetud eelnõus ja seletuskirjas oli viga – üle 500 000 euro nõude puhul ei olnud kavatsust jätta ülempiiriks 10 500 eurot. Üle 500 000 euro suuruste nõuete puhul jääb riigilõivu ülemmääraks 5000 eurot. Tallinna Ringkonnakohtult tuli ettepanek lisada TsMS § 637 lg 2¹ juurde täiendav säte.

M. Helm: Probleem on selles, et kui maakohus on lihtmenetluse otsuses menetluskulud kindlaks määranud, siis ringkonnakohus peab kaebuse menetlusse võtma.

V. Lapimaa: Eelnõust võib selle muudatuse hetkel välja jätta.

E. Kivi: Äriühingutele elektronposti aadressile menetlusdokumentide kättetoimetamisest rääkisime juba eelnevalt. Välisministeerium tegi ettepaneku lisada liht- ja kiirmenetluse juurde sätteid, et kui menetlusosalised on taotlenud oma ärakuulamise, siis peab kohus selle ära jätmist kirjalikult põhjendama. See tuleneb Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast.

M. Helm: Mina olen siiani lähtunud põhimõttest, et põhjendamine on kohustuslik.

L. Naaber-Kivisoo: Lihtmenetluse juures on regulatsioon segane.

E. Kivi: Menetlusosalist tuleb teavitada õigusest olla ära kuulatud.

V. Kõve: See ei ole selle eelnõu fookus ning nõuab pikemat analüüsi ja võrdlust.

V. Lapimaa: Lihtsustatud menetluste piirmäärade tõstmine tähendab, et vaidluste sisuline lahendamine kandub üle ringkonnakohtusse. Piirmäärade suurendamine tundub väike muudatus, aga hakkab oluliselt mõjutama apellatsioonikohtute tööd. Keskenduks selles eelnõus ainult riigilõivudele.

K. Lippus: Justiitsministeeriumi vaates ei lähe lihtsustatud menetluste piirmäärade suurendamine eelnõu fookusest välja. Meilt on oodatud struktuursed muudatusi, et leida võimalused kohtumenetluse tõhustamiseks. Üldine põhimõte on, et aitame kohtumenetluse seadustikes aastaid püsivalt seisnud summad majanduskasvu osas järele. Arutasin enne muudatuse tegemist paari esimese astme kohtu tsiviilkohtunikuga piirmäärade tõstmist. Leiti, et lihtmenetluse piirmäärade tõstmine tõhustaks kohtute tööd. Oleme eelnõu tutvustades seega rõhunud mitte ainult riigilõivude tõstmisele vaid ka lihtsustatud menetluste piirmäärade tõstmisele. Eelnõuga on soov ajakohastada seadustikes aegunud summad.

M. Helm: Toetan K. Lippuse ideed. Kui palju eelnõuga riigilõive ja lihtsustatud menetluste piirmäärasid tõstetakse?

E. Kivi: Tõstame riigilõive ja piirmäärasid keskmiselt 40%. Kirjalikus menetluses on edaspidi põhinõude piirmääraks 3200 euro asemel 4500 eurot ning koos kõrvalnõuetega tõstetakse piirmäär 6400 eurolt 8000 eurole. Tagasiside järgselt on vähendatud kavandatud lihtmenetluse piirmäär ning edaspidi on lihtmenetluse piirmäär 2000 euro asemel 3500 eurot ning koos kõrvalnõuetega 7000 eurot.

V. Lapimaa: Lihtmenetluses saab kohus kohtuistungi ära jätta. Kui ringkonnakohtusse esitatakse samas asjas apellatsioonkaebus, siis kolm kohtunikku peavad minema istungile asja arutama. Seejärel võib selguda, et erinevad menetlustoimingud on tegemata – kõik see hakkab ringkonnakohtu tööd mõjutama. Muudatus annab efekti maakohtutes, aga peab arvestama ka mõju ringkonnakohtus.

V. Peep: Kui kriminaalkohtumenetluses on kasutusel muutlikud määrad, siis tsiviilkohtumenetluses on konkreetsed summad ja eelnõuga suurendame neid proportsioone. Kas lihtmenetlust ongi nii vähe, et pole piisavad mängureeglid ja praktika välja kujunenud?

V. Kõve: Puudub analüüs, kui palju selles mahus nõudeid on ja kui paljusid puudutab.

I. Parrest: Reeglid rakenduvad automaatselt. Ringkonnakohtu osas on Riigikohus rohkem piiranguid seadnud.

I. Pilving: Ettepanek oleks, et kui on selline asi, mida võiks lihtmenetluses lahendada, siis see läbib sellisena kõik kolm astet. Kas meil on teada palju lõivutulu täna kohtusüsteemist laekub ja palju tulevikus laekuma hakkab? Kas on lootust, et lõivutõus jääb kohtusüsteemi?

K. Lippus: Kui praegu laekub 19 miljonit eurot, siis lõivutõusuga tuleb juurde üle 6 miljoni – seda kajastab ka eelarve tabel.

I. Pilving: Kas olete arvesse võtnud, et seoses lõivude tõstmisega suureneb ka lõivudest vabastamine?

K. Lippus: Meie prognoosid ei ole olnud nii täpsed.

V. Kõve: Taotlusi võib tõesti juurde tulla. Menetlusabi protsess on keeruline ja koormav. See tuleks tervikuna lauale võtta ja üle vaadata. Valeandmete esitamise eeldusest tuleb loobuda. Teine küsimus on, kas menetlusabi andmise võiks anda kohtuametnike pädevusse või on võimalik mehhanismi mingil moel lihtsustada. Lõivude suurenemisega suureneb ka töökoormus.

M. Helm: Oleme nõus riigilõivude suurendamisega, aga see suurendab kindlasti ka tööd menetlusabi andmise süsteemis.

V. Peep: Meil on kavas avada nii riigi õigusabi kui ka menetlusabi teemad. Justiitsministeeriumi siseauditi osakond teeb hetkel valdkonna probleemide kaardistust. Tahan meelde tuletada, et nii riigi õigusabi kui ka tsiviilkohtumenetluses nimetatud menetlusabi võib määrata mitte ainult kohtunik vaid ka kohtunikuabi.

M. Helm: Olemas võiks olla mingi tabel, millega saab võlgade ja sissetulekute põhjal ülevaate ja menetlusabile kvalifitseerumise kohta vastuse kätte.

V. Kõve: Probleem on selles, et isikute võlgade süsteem on nii keeruline ja erinev.

V. Peep: Meil on kaks teenust: riigi õigusabi ja menetlusabi selle peegeldusena ning esmane õigusnõu, mida osutab lepingupartner. Kuigi meil on esmase õigusnõu puhul deklareeritud sissetuleku piir, siis kohapeal tegelikult kontrolli ei toimu. Leidsime, et oleme lubanud suurendada asja keerukuse põhjalt esindajatasu suurust. Nüüd on keeruliste asjade hulk massiliselt kasvanud ning ootamatult on eelarvesse tekkinud oluline puudujääk.

J. Sarv: Võib-olla ka kohtud peaksid riigiõigusabi tasutaotlusi kriitilisemalt läbi vaatama.

V. Kõve: Enamus taotlusi jääb Riigikohtus perspektiivtuse tõttu hindamata. Menetluskulude kindlaksmääramist tuleb lihtsustada. Advokatuuriga koostöös võiks mingite lihtsamate summade kättesaamise tõhusamaks muuta. Probleem on selles, et erinevatel kohtunikel on erinev lähenemine. Advokaat peaks ette teadma, mis see baassumma oleks, mille kindla toiminguga eest kätte saab.

J. Tehver: Kindlasti on ka advokatuur valmis panustama. Minimaalse regulatsiooni rakendamisele kulub märkimisväärne ressurss, sh menetlusosaliste ressurss. Kõige sellega kaasnevad ka pikad vaidlused.

V. Kõve: Sellega on seotud ka kohtujuristi pädevuse laiendamine.

Otsus: KHN võtab 2021. a kohtute eelarve analüüsi ning riigilõivuseaduse ja teiste seaduste muutmise eelnõu teadmiseks. Kohtute haldamise nõukoda avaldab seisukoha esimese ja teise astme kohtute 2022. aasta eelarvevahendite kohta:

Vastavalt riigieelarve seaduse § 35 lõikele 3 avaldab kohtute haldamise nõukoda arvamust maakohtutele, halduskohtutele ja ringkonnakohtutele järgmiseks aastaks planeeritud eelarvevahendite osas.

Kohtute haldamise nõukoda leiab, et Justiitsministeeriumi poolt kohtute haldamise nõukoja 117. istungile esitatud 2022. aasta esimese ja teise astme kohtute eelarve projekt katab kohtunike 2022. aasta palgafondi vajalikus suuruses ja kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse (KRAPS) kohaselt kohtunike, kohtujuristide ja kohtunikuabide palkade indekseerimise kulud. Kohtute haldamise nõukoda ei saa aga nõustuda KRAPS-iga mitteseotud kohtuametnike tööjõukuludeks ettenähtud summadega, mis on eelarve projektis 2021. aasta tasemel. Kohtute haldamise nõukoda on ka varasemalt juhtinud Vabariigi Valitsuse tähelepanu sellele, et KRAPS-iga mitteseotud kohtuametnike, keda on kohtuteenistujate hulgas enamik, palgatase on oluliselt madalam, kui sama väärtusega tööd tegevate ametnike palgatase 2020. aasta palgauuringu andmete järgi. Palkade mahajäämus turuvõrdluses on eri gruppides 20–30%. Arvestades, et kohtutesse lahendamiseks saabuvas asjade arv kasvas nii 2019. kui ka 2020. aastal ning kohtute tugiteenuste tsentraliseerimine on suures osas juba ellu viidud, siis puuduvad kohtutel sisemised ressursid kohtuametnike palkade tõstmiseks.

Kohtute haldamise nõukoda peab vajalikuks KRAPS-iga mitteseotud kohtuametnike tööjõukulude tõstmist vähemalt 20% ja selleks 2022. aasta esimese ja teise astme kohtute eelarve vastavat suurendamist.

10. Elatise eelnõu – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Heddi Lutterus, Andra Olm

A. Olm: Esimest korda käis eelnõu kooskõlastamisel eelmise aasta lõpul. Sisuliste muudatuste tulemusena on suurendatud standardelatise summat 20 euro võrra – varasema 193 euro asemel 213 eurot. Suurendamise ja vähendamise alused konkreetsete laste puhul jäävad samaks, mis eelmisel KHN-i istungil esitatud eelnõu versioonis. Kõige suuremad vaidlused on olnud rakendussätte osas. Varasem rakendussäte sai suure vastuseisu osaliseks. Kui elatis on välja mõistetud muutuva summana, siis külmutame 2021. a seisuga välja mõistetud summa. Rakendussättega loetakse seega elatissummaks 292 eurot lapse kohta kuus. See on kõige suurem muudatus, mis eelnõus tehtud sai. On võimalus, et see ei anna kohtute töökoormuse vähendamise osas väga suurt efekti, aga loodame, et efekt ikkagi on. Kuna tõstame uut miinimumelatise summat ehk käärid jäävad väiksemad ja ei lase praegu väljamõistetud summal suurened, siis sai muudetud ka kohtuid puudutav kulude osa.

H. Lutterus: Kahe kooskõlastusringi ja ümarlaudade tulemusena on hea meel, et kõik osapooled saavad aru, et muudatust mingil kujul on vaja. Loodame, et praegune variant on see kompromiss, millega edasi liikuda ning oleks võimalik saada eelnõule ka poliitiline tugi. Oleme seda arutanud ka ministritega ja eelnõu võiks vähemalt Riigikoguni jõuda. Edasine on hetkel prognoosimatu. Kohtute koormuse vaatest loodame, et kohtukoormus väheneb või tasandub sellega, et tõstisime baassummat ja senine summa saab külmutatud. Ei ole jätnud kohtuid täiesti tähelepanu alt välja, lisaelarve vajadust oleme hinnanud.

Lahkub Hans Moks.

K. Lippus: Eelnõu praegune versioon on leitud tasakaalupunkt – lahendus ei ole ideaalne ega näe ette kohtunike arvu suurendamist. Elatise eelnõu rakendamiseks on hädavajalik kohtunike arvu määrase muudatuste rakendamine enim koormatud kohtutes. Kuna kohtunik ei tee aga tööd üksi ja kui elatise asjade arv märgatavalt suureneb, siis on vaja suurendada kohtuametnike tööjõukuluseid summas 400 000 eurot.

V. Kõve: Kui palju miinimumelatise asju võiks kokku olla?

A. Olm: Mõjude all on see seletuskirjas välja toodud, aga kui paljud neist võiksid nõuda elatise muutmist, see on suhteliselt prognoosimatu.

V. Kõve: Elatisvõlgnikke on u 9000. Kas halvimal juhul tähendaks see 9000 täiendavat asja kohtutele?

A. Olm: Seda ei saa välistada.

K. Lippus: Eelnõu koostajad on mõjust teadlikud. Kui me ei suuda täiendavate ressurssidega mõju katta, siis avaldub mõju paraku menetlusaegade pikenemises.

V. Kõve: Seoses elatise eelnõu rakendamisega võiks taotleda kohtutele täiendavaid kohtunikukohti ja seletuskirjas selgitada, et see toob aastateks lisatööd juurde.

K. Lippus: Eelnõu koostajad on rõhutanud ajutisele koormuse kasvule ning olnud kohtunike arvu suurendamise määrase arutelu juures. Hetkel meil sellist volitust ei ole, et eelnõuga seonduvalt võiks taotleda juurde täiendavaid kohtunike kohti.

J. Sarv: Praegu on rakendussättes külmutatud elatisraha miinimumid, mis on praegu välja mõistetud miinimummääras 292 euronit. Varem või hiljem inflatsiooni tingimustes muutub uus elatise miinimum suuremaks kui 292 eurot. Miks mitte sätestada nii, et kui elatis hakkab 292 eurot ületama, siis kohaldatakse uut elatismiinimumi?

A. Olm: Oleme selle peale loomulikult mõelnud, et ühel hetkel need tasakaalustuvad. Esiteks ei oska prognoosida, mis hetkel see juhtuda võib. Teine probleem, kui jätta kõrvale emotsionaalsed põhjused, oli eelmise rakendussätte puhul seoses täitemenetlusega – kes peaks jälgima summade muutumisi ja tegema ümberarvutusi, kui resolutsioonis on kirjas teisiti. Praegune rakendussäte on kompromiss. Kui

paneme sisse tingimuse, et viie aasta pärast tuleb tingimused ümber arvutada, siis oleks see täitemenetluse osas äärmiselt problemaatiline.

V. Kõve: Kas uue lahendi puhul saab muutuva regulatsioonina kirja panna? Praegu saab resolutsioonis määrata nii, et ei peaks tulevikus lahendeid muutma.

A. Olm: Iga-aastased muutujad saab kirja panna, nagu sai kirja panna seni miinimumtöötasu suuruse muutumise. Sellise summa, mis arvestab iga-aastase tarbijahinnaindeksi ja keskmise brutokuutasu muutustega.

J. Sarv: Kas järgnev kohtumenetlus ei võiks olla nt kirjalikus menetluses?

A. Olm: Sellist klauslit juurde lisada ei oleks ilmselt võimatu.

V. Lapimaa: Tallinna Ringkonnakohtu poolt toetame eelnõud. Muudatused on vajalikud ja eelnõu on hea. Murelikuks teeb jätkuvalt üleminek ja lapsele tekkivad täiendavad kohustused. Kui elatise miinimum väheneb, siis kohustatud vanem peab esitama lapse vastu hagi, mis tuleb rahuldada, kuna miinimum on vähenenud. Aga kulud mõistetakse välja kostjalt. Paneme lapsed ja/või neid kasvatavad vanemad keerulisse olukorda. Nad ei ole midagi teinud, v.a seda, et on varem taotlenud miinimumelatissummat. Praeguse seadusandja praagi tõttu tekitame otsesed rahalised kohutused niigi raskes olukorras olevatele lastele või nende vanematele. Kas ei oleks võimalik juurde lisada variant, et seda kuidagi kohtuväliselt teha?

V. Kõve: Kohaldada saab ka TsMS § 162 lg-t 4, mis võimaldab jätta kulud poolte endi kanda.

A. Olm: Eelnõu peaks Vabariigi Valitsuse istungil olema septembrikuu lõpus. Oleme kõikvõimalikke lahendusi, probleeme ja rakendamise võimalusi väga kaua kaalunud. Praeguses faasis jääks täiendavate sisuliste muudatuste tegemisel eelnõu vastu võtmata. Esmane prioriteet on, et eelnõu jõustuks ning hiljem on võimalik seda vajadusel kohendada.

M. Helm: Esimene eelnõu, kus öeldakse, et mõju kohtute jaoks on tuntav. Iga seadusega tuleb kohtutele juurde uusi ülesandeid, millest tulenevalt hakkab suur hulk inimesi täiendavalt ja üheaegselt kohtusse pöörduma. Küsimus tekib, et kui eelnõu jõustub kohe ja täiendavad asenduskohtunikud tulevad 2022. a teisel poolel, siis kuidas vahepeal hakkama saame?

K. Lippus: Kohtunike arvu määramise muudatuste alusel kuulutame täiendavate kohtade konkursi kuulutame välja sel sügisel.

A. Asi: Aprillikuises seaduseelnõu seletuskirjas oli ette nähtud kolm täiendavat kohtunikukohta.

L. Naaber-Kivisoo: Kohtunike arvu määramisega on täiendavad kohtunikud suunatud konkreetsetele kohtutele. Viru Maakohtus pole täiendavaid kohti oodata.

H. Lutterus: Elatise eelnõu ei lähe järgmise aasta riigieelarve paketti. Valitsusel ei ole kohustust seda järgmisel neljapäeval heaks kiita. Sisu mõttes on vajalik, et eelnõud saaks rahulikumalt arutada. Kuluprognoside erinevused on seetõttu, et eelnõu versioonid ja rakendussätte versioonid on olnud erinevad.

A. Asi: Kui ei ole kiiresti menetletav eelnõu, siis kolm täiendavat kohtuniku kohta võiks üritada alles jätta.

KHN-i liikmed hääletavad elatise eelnõu rakendamisel kohtutele täiendava ressursivajaduse osas.

Poolt: 9

Vastu hääletamist ei toimunud.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks, kuid soovib rõhutada, et eelnõu rakendamisega peab kohtutele kaasnema täiendav ressurss, eelkõige täiendavate kohtunikukohtade loomise näol.

Lahkuvad Andra Olm, Heddi Lutterus, Külli Luha ja Eneli Kivi.

Paus 13.00 – 14.00

11. Kohtunike roteerumise ja üleviimise võimalused – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – koolitusnõukogu esimees Tartu Maakohtu kohtunik Margit Jõgeva, Riigikohtu esimees Villu Kõve

Margit Jõgeva ja Siret Jürgenson liituvad istungiga MS Teamsi vahendusel. Saabub Kaupo Kruusvee.

M. Jõgeva: Koolitusnõukogule tuli pöördumine kohtunikult, kes kirjeldas olukorda, kus avaldas soovi roteeruda välismaale, aga kohus ei andnud roteerumiseks luba. Koolitusnõukogu arutelu tulemusena valmis KHN-ile esitatud kiri. Nõukogu seisukoht on, et teemat võiks laiemalt arutada. Kohtunike liikumiseks ei ole selget regulatsiooni ning oleneb suuresti kohtu vastutulelikkusest, üldkogu otsusest ning esimehe loast. Võiks luua selged kriteeriumid, mille alusel roteerumine toimub.

V. Kõve: Saan aru, et KHN-ile on soov volitada koolitusnõukogu välja töötama ettepanekut. Kellelgi ei ole tõenäoliselt midagi selle vastu, et inimesed õpivad. Aga teisalt on küsimus roteerunud isikute asendamises ning nende tagasipöördumises.

V. Peep: Oleme leidnud seniks toimiva mudeli, kus võimaldasime kohtunikule puhverkohta ministeeriumis. Pooldame, et kohtunikud ja Eesti riik oleksid tähtsates positsioonides esindatud.

V. Kõve: Kas sellisel juhul toimub rahastamine kohtu eelarvest? Kohtunike stažeerimisega on olnud probleeme ka Riigikohtus.

V. Peep: Kui on pikaajaline äraolek, siis ei jää kohtus ka üks koht täitmata. Tagasitulek oleneb vaba koha olemasolust.

V. Kõve: Tagasipöördumise regulatsiooni on vaja tihendada. Lisaks on vaja otsustada, kas see on ühekordne mehhanism või mitmekordne. Kui oled ühel hetkel tagasipöördumise faasis ja koht on vaba, kuid lased selle käest, siis kas on võimalik tähtajatult tagasi tulla?

V. Lapimaa: Miks ei võiks olla optimaalne lahendus, et kohtunikul on õigus tagasi pöörduda ning kuni selles kohtus tekib vakants, on kohtus üks täiendav kohtunikukoht. Praegu selline lahendus toimib ja ei ole suuri probleeme tekitanud.

I. Pilving: Selliselt võib ühel hetkel tekkida ka kaks või kolm täiendavat kohtunikukohta.

V. Peep: V. Lapimaa pakutud lahenduse puhul on küsimus mahus, s.t kui palju neid äraolevaid kohtunikke korraga on.

V. Lapimaa: Ei peaks seadma takistusi Euroopa Kohtus või Euroopa Inimõiguste Kohtus töötanud kohtuniku naasmisele. Me tahame, et ta tuleks oma kogemustega meie süsteemi rikastama.

A. Parmas: Justiitsministeeriumil võiks olla selge ülevaade – kes, kuhu ja kui kauaks on roteerunud. Teiseks leian, et mehhanism võiks olla kõige paremini reguleeritud asenduskohtuniku funktsiooniga. Villem Lapimaa pakutud lahendus on samuti võimalik. Ka prokuratuuris on inimesi, kes on pikemat aega eemal, aga ei ole muret, et nad kõik ühel ajal naaseksid.

M. Helm: Sain kirja lugedes murest aru. Mõelda tuleb ka sellele, et kohtunikel ei ole täna sisuliselt ei horisontaalset ega vertikaalset arenguvõimalust ning Riigikohus eelistaks kõrgemates astmetes pigem kolleege, kellel on kõrgem teaduskraad, s.t doktorikraad. Küsimus on, kas kohtunikul on õigus saada avaliku teenistuse seaduse alusel õppepuhkust? Samas kui kogu aeg tuleb kohtuasju juurde, siis kas töökoormuse vähendamise peale on mõeldud?

V. Kõve: Kas kohtunikul on keelatud pikemaajaliselt minna õppima? Tegelikult oleks vaja paindlikke variante, mis motiveeriks paremini töötama. Teisest küljest ei tohiks ka kolleegid kellegi äramineku

tõttu kannatada. Ministeeriumi mõte täita äraolevate kohtunike kohad, on osaline lahendus, aga mitte lõplik lahendus.

V. Peep: Tunnistan, et asenduskohtunike teemasse suhtun jätkuvalt skeptiliselt. Mina lähtuksin puhverkohtunike funktsiooni olemasolust. Seejärel on olemas ka varem mainitud puhverkoht ministeeriumis, s.t kui kohtunikul ei ole välismaalt naastes kohtus kohta, siis on Justiitsministeeriumis koht, kus mõnda aega ametis olla.

V. Kõve: Ühe liikumiskohana on olemas ka Riigikohtus stažeerimine. Huvi on alamastmete kohtutes olnud. Töö tuleb aga teiste kohtunike poolt ära teha. Kerkib jälle esile sama küsimus – kui pikk periood olema peaks, kuni puhverkoht tööle hakkab? Paari kuu mõttes ei oleks mõistlik, aga kui üks või kaks aastat, siis peaks mõtlema.

J. Sarv: Lahendus võiks olla ka puhverkohtunike kohtade arvu suurendamine ja üleviimine kohtutesse, kus neid pole – nt ka Viru Maakohtu ja Pärnu Maakohtu kohti suurendada. Miks mitte ka ringkonnakohtute kohti. Tagasipöördumise tingimused peaksid olema seaduses määratletud.

A. Parmas: Tegelikult on nii, et lähed ära üheks konkreetseks lähetuseks ja tagasitulek peaks olema ka selle lähetusega seotud.

V. Kõve: Kõige lihtsam variant on puhverkohtunike loomine.

I. Parrest: Peaks ka uurima, kuidas teistes riikides selline regulatsioon lahendatud on.

V. Peep: Vanas avaliku teenistuse seaduses oli üks ajalooline säte, mille kohaselt võib riigiametnik peale viie aastalist teenistust võtta endale aja enesetäiendamiseks.

A. Parmas: Praeguse kohtute seaduse regulatsiooni järgi tohib kohtunik roteeruda peaprokuröriks. Seda võiks laiendada ka teiste prokuröride kohtadele liikumiseks, nt riigiprokuröriks.

V. Peep: Kas peaks võimaldama roteerumist ka õiguskantsleri institutsiooni?

K. Siigur: Esmalt võiks kohtusüsteemi vaatest lahendada ja siis laiendada seda poolt, kuhu roteeruda saab.

V. Lapimaa: Kui mõtlete, et kohtunike roteerumine tekitab riigile kulutusi juurde, siis õigustus, peale kohtuniku enda arenemissoovile, on Eesti riigi huvi, et meie kohtunikud oleksid välisinstitutsioonides esindatud. Tekiksid võrgustikud, kuhu veel edasi liikuda. Paljudes teistes EL riikides on see väga läbi mõeldud. Oleme selles osas pigem vaeslapse rollis.

V. Kõve: Roteerunud kohtunike rahastus võiks olla seotud Välisministeeriumi poolse püsirahastusega.

M. Helm: Täna koolitusnõukogu, et selline küsimus on päevakorda ja arutelusse jõudnud. Meie oma kohtus oleme väiksemates gruppides sellest palju rääkinud.

V. Kõve: Väiksem probleem on ka kohtujuristide roteerumisega. Õhus on küsimused praktilise poole pealt nagu nt palga maksmine.

V. Peep: Võime Välisministeeriumiga sellel teemal suhelda.

M. Jõgeva: Aitäh, et ära kuulaste. Koolitusnõukogu võib ettepanekud teha, aga mõte on ennekõike selles, et need ettepanekud saaksid seadustatud. Euroopasse liikumine on praegu suur ettevõtmine. Laias laastus on roteerumine töö ja raha küsimus. Kui KHN on nõus, siis kaardistame oma ettepanekud ja esitame seejärel teile tutvumiseks. Mis puudutab tagasitulekut, siis see ongi tõsine valupunkt. Lahendus võiks olla selline, et tagasi tulles võib isik naaseda kohtusse, kus on vaba koht olemas.

Lahkub Margit Jõgeva.

V. Kõve: Kui kohtunik tahab end üle viia teise kohtumajja, siis kui suur on tema subjektiivne õigus? On toimunud märgatav kohtunike liikumine Tallinna Ringkonnakohtust Tartu Ringkonnakohtusse. Nii kohtuniku kui kohtu jaoks peaksid olema objektiivsed reeglid. Kunagi räägitud 5-aastane ühes kohtus töötamise nõue ei ole kuskil kirjas, aga on inimestel meeles. Täna mehanismi kohaselt esitab

minister avalduse ja Riigikohtu üldkogu otsustab. Mingeid kriteeriume aga ei ole ning kohtute enda töö probleem säilib.

K. Siigur: Seaduses ei ole märgitud, et kohtunikul oleks subjektiivne õigus nõuda enda üleviimist. Ministrile on antud otsustusõigus. Kindlasti ei saaks nõudeõigust tekitada. Kui kuskile kohtusse tekib tühi koht ning süsteemis on inimene, kes sinna liikuda tahab, eriti sama astme piires, siis seda on alati soodustatud. Viis aastat ühes kohtus põhimõte oli tõesti olemas.

V. Lapimaa: Haakun K. Siiguri mõttega, s.t kui vaatame seaduse sõnastust ja üritame välja selgitada mõtet, miks on justiitsministril, kes kohtuniku teenistustingimuste osas kaasaráákimise võimu ei oma, selline otsustusõigus, siis säte on mõeldud olukordade jaoks, kui kuskil konkreetses kohtus on kohtunike puudujääk, siis on võimalik sinna kohtunikke üle viia. See eeldab ka kohtuniku enda nõusolekut. Otsuste tegemisel peab arvestama ka mõjuga, mis lahkumise järgselt varasemasse kohtusse tekib. Kui üleminek toimub mõjuvatel perekondlikel põhjustel, mida ei olnud kandideerimise hetkel ette näha, siis on arusaadav. Kindlasti ei ole siin subjektiivset õigust.

A. Parmas: Nõustun ka eelnevate ütlustega. Tasub silmas pidada, et õigusemõistmise korra kohane toimimine tuleb tagada. Ka prokuratuuris on olnud probleeme Ida-Virumaal kohtade püsivalt täitmisega. Kui vaheldumine on liiga kiire, siis ei saa reaalne töö tehtud. Subjektiivselt õigusest rääkida ei saa.

I. Parrest: Subjektiivset nõudeõigust ei näe. Kui Justiitsministeerium teab, et keegi tahab liikuda, siis võiks vastav ettepanek ka tulla ning sisuliseks otsustajaks jääks Riigikohtu üldkogu.

V. Kõve: Olukorras, kus inimene tahab üle minna, Justiitsministeerium ja vastuvõttev kohus on ka nõus, siis mis alusel keeldume?

A. Parmas: Õigusemõistmise korra kohase toimimise nimel.

I. Parrest: Kuskil peab otsustamise koht olema.

I. Pilving: Riigikohtu üldkogu määrab ka kohtuniku konkreetsesse kohtumajja ametisse.

T. Pappel: Sellise küsimuse otsustamine ei peaks olema ministri ainuõigus vaid lõpliku otsuse võiks, kõiki asjaolusid arvestades, teha Riigikohtu üldkogu. Inimeste liikumine peaks olema kohtusüsteemi huvides. Mina leian, et ei oleks mõistlik kohtunike liikumisele piiranguid seada.

T. Saar: Mina seostaksin ministri rolli asjaoluga, et ministril on ka kohtuniku konkursi väljakuulutamise õigus. Pigem võiks lahendus olla selline, et kui ülemineku taotlus tuleb, siis minister ise ei otsusta, vaid laseb Riigikohtu üldkogul asja kaaluda ning otsustab selle põhjal. Siiani on üleminekud toimunud pigem kohtute vahelisel kokkuleppel. Tallinna Ringkonnakohtus ei ole selle pealt oluliselt aega kaotanud, et kohtunikke on Tartu Ringkonnakohtusse üle tulnud. Pigem võiks üleminekut soodustada. Esialgne süsteemi sisenemine on suhteliselt juhuslik ning võib juhtuda, et ametisse tuleb astuda elukohast kaugemale.

M. Helm: Rääkimata on veel see aspekt, kui mõnel juhul kohtunik ise soovib teise kohtusse kandideerida. Probleem on kui vaba kohta kandideerimiseks ei tekigi, kuna järjest viiakse kohtunikke üle. Kas ei peaks kandideerima üldise konkursi raames?

V. Kõve: Riigikohtu näitel on olnud selline olukord, et kohtunik kandideeris üleviimise asemel konkursil. Konkursil kandideerimine ei ole keelatud.

J. Sarv: Sümpaatsem lahendus tundub kaalutlusõiguse Riigikohtu üldkogule andmine. Kui kohtunik viiakse ühest kohtust teise, siis volitused oma asjade lõpuni lahendamiseks jätkuvad.

A. Asi: Justiitsminister on ajalooliselt teinud ka otsuse, kus ei luba kohtuniku üle viia. 5-aastane nõue ei ole kuskil kirjas, aga on tulnud ministeeriumi poolelt. Ilmselt hakkab mängima rolli see küsimus, et kui meil ei ole kohtade täitmisega probleemi, siis ei ole ka viie aasta reegel määrav. Aga kui on olukord, et ei leita aastate kaupa inimest, siis võib see mängu tulla.

V. Saarmets: Minister peaks üleviimisel või konkursi väljakuulutamisel mõtlema ka sellele, kui palju on kandideerijaid ning kas konkurss oleks edukas. Sellisel juhul poleks ka põhjust liikumist piirata.

K. Lippus: Nagu T. Saar ütles, siis ministeeriumile on oluline teada, kuhu konkursse välja kuulutada. Minister määrab kohtunike ametikohtade arvud ja kannab poliitilist vastutust, et õigusemõistmine igas piirkonnas toimiks. Viru Maakohtu kohtunike ametikohtade täitmise kriisi ajal juhtis minister kohtunike üleviimist seeläbi, et loodi reegel, mis tegi teatavaks, et kohtunikku ei viida üle enne kui ta on ametis olnud viis aastat. Täna sellist probleemi ei ole. On oluline, et kohtunikuamet oleks atraktiivne, tööturul hinnatakse paindlikkust. Peab väga tähelepanelikult vaatama, milliseid paindlikkust vähendavaid piiranguid kohtunikuametis kehtestada. M. Helmi poolt toodud probleemi osas selgitan, et kui kohtunik tahab teise kohtusse üle minna, siis on võimalik kohtu esimeest sellest varakult informeerida ja avaldus üleviimiseks esitada. Kuna konkursid toimuvad ainult kaks korda aastas, siis see võiks lahendus olla.

V. Kõve: Põhiline vaidluskoht on, kas inimesel on õigus jõuda läbi ministri Riigikohtu üldkoguni või on minister ka sisuline filter kellegi liikumise piiramisel.

T. Pappel: Toetan K. Lippuse mõtet seoses paindlike lahendustega. Aga ka vastuvõtval kohtul peaks olema sõnaõigus.

V. Lapimaa: Toetan J. Sarve mõtet, et menetlus peaks olema läbi Riigikohtu üldkogu. Ei kõla veenvalt, et ministril on vaja ettepaneku tegemise õigust. Säte on mõeldud hoopis teistsuguste olukordade lahendamiseks. Mõistlik ja tasakaalustatud lahendus on võimalik.

V. Kõve: Üksmeelset lahendust ei ole täna tekkinud. Küsimus on ka mitme kohtuniku korraga liikumise puhul. Ministri seisukoht on tänase kohtuhalduse meetodi juures oluline.

V. Peep: Kohtuniku konkursiteated avaldatakse Ametlikes Teadaannetes ning nagu K. Lippus selgitas, on võimalik oma üleviimise avaldus varakult ette esitada. Avaldust võib alati ka tagasi võtta. Kohtunikega seotud personaliasjad on kohtunike enda või Vabariigi Presidendi ja Riigikogu käes. Täitevvõimu käes on ressursi tagamine. Kõige olulisem ressurs on kohtunikud ise. Üleviimise otsustamine on seega koht, kus kaks mudelit kokku saavad – kohtusüsteemi sisene kohtuasjade ajamine ja ministeeriumi poolt ressursiga seotud pädevus. Mulle tundub, et kui ei ole erakorralisi asjaolusid, siis viie aastane kokkulepe tundub mõistlik. Aga kui mõlemad pooled on päri, siis ei näe põhjust liikumist takistada.

V. Kõve: Kohtunike üleviimine peab olema läbipaistev, aus ning ei tohiks häirida kohtute tööd. Kui minister ei anna üleviimiseks nõusolekut, siis otsustab halduskohus.

Otsus: KHN avaldab arvamust. KHN toetab koolitusnõukogu tegevusi kohtunike roteerumise ja üleviimise võimaluste ettepanekute väljatöötamisel.

Lahkub Liivi Loide.

12. Muud teemad, kokkuvõte – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohtu esimees Villu Kõve, Justiitsministeerium, Viljar Peep

M. Agarmaa: Annan teada, et tulenevalt ÜRO piinamisvastasest konventsioonist peame kontrollima kõiki kohti Eestis, kus inimesi kinni peetakse. Lähiajal plaanime ka kohtute kinnipidamiskohtade tingimused üle vaadata.

V. Lapimaa: Hea, et see teema tõstatakse. Vaidlusi tekitab ka küsimus, kes mille eest kambris vastutab, kas kohus või Politsei- ja Piirivalveamet.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Istungi lõpp 17.09.2021. a kell 15.14

/allkirjastatud digitaalselt/

Villu Kõve
Juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Kertu Priimägi
Protokollija